

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Klimešová

Problémy institutu vazby

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. května 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Barbora Klimešová

V Praze dne 31. května 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Rudolfovi Vokounovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a pomoc při zpracování této práce, zejména za jeho ochotu a vstřícný přístup.

Dále bych ráda poděkovala své rodině, přátelům a blízkým osobám, kteří mi byli velkou oporou a za jejich nekonečnou podporu během celého mého studia.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Obecná charakteristika vazby	3
3	Historický vývoj vazby na území České republiky	5
	3.1.1 Trestní řád č. 141/1961 Sb.....	5
	3.1.2 Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb.....	7
	3.1.3 Novela trestního řádu č. 459/2011 Sb.....	8
	3.1.4 Novela trestního řádu provedená zákonem č. 45/2013 Sb.....	9
4	Materiální a formální vazební právo.....	10
	4.1 Materiální vazební právo.....	10
	4.1.1 Základní důvody vazby.....	10
	4.1.2 Kvalifikované důvody vazby	19
	4.1.3 Instituty trestního práva nahrazující institut vazby.....	21
	4.2 Formální vazební právo.....	26
	4.2.1 Rozhodnutí o vazbě	26
	4.2.2 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě	29
	4.2.3 Přezkoumávání trvání důvodů vazby.....	31
	4.2.4 Žádost o propuštění z vazby	32
	4.2.5 Rozhodování o dalším trvání vazby.....	33
	4.2.6 Vazební lhůty	34
5	Problémy institutu vazby	39
	5.1 Rozpor se zásadou presumpce neviný.....	39
	5.2 Základní lidská práva vězňů.....	40
	5.2.1 Právo nebýt mučen.....	41

5.2.2	Péče o zdraví	42
5.2.3	Zachování lidské důstojnosti	43
5.2.4	Povinnosti vazebně vězněných	44
5.3	Právo být slyšen	44
5.3.1	Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	45
5.3.2	Česká právní úprava před zavedením institutu vazebního zasedání a relevantní judikatura.....	46
5.3.3	Vazební zasedání	48
5.4	Institut náhrady škody	50
5.4.1	Újmy	52
5.4.2	Odškodňování v praxi	53
5.5	Kontrolní mechanismy	54
6	Řízení ve věcech mladistvých.....	57
6.1	Právní úprava	57
6.2	Problémy vazby ve věcech mladistvých	59
7	Návrhy de lege ferenda	62
7.1	Alternativy za vazbu	62
7.2	Důsledné dodržování práva být slyšen.....	64
7.3	Diferenciace	65
8	Závěr	66
9	Seznam zkratk	69
10	Použité prameny a literatura	70
10.1	Literatura a komentáře.....	70
10.2	Články.....	71
10.3	Právní předpisy a jiné dokumenty	72
10.4	Cizojazyčné zdroje	72
10.5	Judikatura českých soudů	72

10.6	Judikatura ESLP	73
10.7	Ostatní.....	74
11	Abstrakt – Problémy institutu vazby	75
12	Abstract – The issue of pre-trial detention in criminal procedure	76

1 Úvod

Tématem této diplomové práce jsou problémy institutu vazby. Jedná se o problematiku, která zahrnuje nejen prvky trestního práva, ale i práva ústavního, zejména v oblasti lidskoprávní. Vazba bezpochyby patří mezi základní instituty trestního řízení. Tento institut se, mimo jiné, z podstaty věci dostává do střetu s jedním ze základních práv člověka, a to právem na osobní svobodu. Zároveň dochází ke kolizi se zásadou presumpce nevinny, protože osobní svoboda jednotlivce je omezena v době, kdy neexistuje pravomocné rozhodnutí o vině.

Vzhledem k tomu, že se jedná o závažný zásah i do jiných základních práv člověka, je na místě po zákonodárci požadovat, aby vymezil podmínky a garance použití tohoto institutu v souladu, jak s ústavním pořádkem České republiky, tak mezinárodními smlouvami, které jsou pro Českou republiku závazné.

Není tedy překvapující, že téma vazby je často diskutovaným, sporným a citlivým tématem, a to jak mezi obviněnými, kterých se vazba přímo týká, tak mezi odbornou i laickou veřejností. Důvodů pro tuto diskusi je mnoho a slouží jako inspirace pro tuto práci.

Přestože téma problémy institutu vazby je tématem velice obsáhlým, pokusím se jej pojmout uceleně a zaměřit se tak nejen na rozbor samotné právní úpravy, ale vnést i pohled více praktický.

Tato diplomová práce bude členěna do šesti částí.

Úvodní část bude věnována stručnému popisu samotného institutu vazby s přihlédnutím k zásadám, které tento institut provází.

Druhá část bude pojednávat o vývoji právní úpravy v České republice. Tato analýza vývoje institutu vazby v českém právním prostředí je nezbytná pro pochopení východisek a změn v současné právní úpravě.

Třetí část bude více teoretická a bude dále členěna na část materiální a formální vazební právo, ve kterých bude podrobněji rozebrána stávající právní úprava, zejména se zaměřením na nejdůležitější instituty. Pokusím se přitom reflektovat významnou

judikaturu jak českých, tak mezinárodních soudů, která v oblasti práv vazebně stíhaných osob prošla zajímavým vývojem. Přestože bude tato kapitola více popisná, považuji za nezbytné nejdříve porozumět současné právní úpravě, která sama o sobě přináší mnoho otázek k diskusi. Tyto otázky se pokusím nastínit.

Poté se ve čtvrté části zaměřím na pět, dle mého názoru významných, problémů, které institut vazby provází. Jedná se o problematiku zásady presumpce nevinoty, základních lidských práv vězňů, práva být slyšen, institut náhrady škody v případě nezákonné vazby a konečně kontrolní mechanismy dodržování práv vazebně vězňů osob.

Předposlední část bude věnována stručnému popisu právní úpravy vazby ve věcech mladistvých se zaměřením na odlišnosti od obecné právní úpravy. Tato část dále obsahuje samostatnou část popisující problémy, které souvisí s vazbou mladistvých.

V závěrečné části práce se pokusím navrhnout změnu právní úpravy tak, aby reflektovala popsané problémy.

Tato diplomová práce si klade za cíl stručně popsat samotný institut vazby, jeho vývoj se zaměřením na stávající právní úpravu a s ohledem na judikaturu českých i mezinárodních soudů. Dále rozebrat nejpálčivější problémy institutu vazby a pokusit se navrhnout řešení, která by mohla být přínosná pro zákonodárce v případě novelizace či přípravy zcela nového trestního řádu.

Vzhledem k obsáhlosti tématu vazby se v diplomové práci zaměřím pouze na vazbu ve smyslu vazby vyšetřovací, která je upravena v hlavě čtvrté TŘ a nebudu podrobněji rozebírat specifické druhy vazby zejména ve vztahu k zahraničí (např. vyhošťovací vazba dle § 350c TŘ, předběžná, či vydávací vazba dle zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních).

Text diplomové práce je zpracován k datu 31. 5. 2017.

2 Obecná charakteristika vazby

Úvodem této části se pokusím o popsání samotného pojmu vazba a zároveň připomenou základní zásady, které k vazbě neodmyslitelně patří.

Vazbu lze charakterizovat jako specifický institut trestního řízení, který slouží k zajištění obviněného na základě rozhodnutí soudu (v přípravném řízení soudce).¹ Vazba je považována za opatření státního donucení, které obviněný pocítuje jako újmu do jedné ze základních svobod – osobní svoboda, tato újma však není účelem, ale jen nezbytným průvodním jevem.² Účelem je zajistit osobu obviněného a zabránit mu, aby se vyhýbal trestnímu řízení nebo trestu, mařil, či ztěžoval provádění důkazů nebo mu zamezit v dokonání trestného činu nebo páchání nové trestné činnosti.³ Vazba spočívá v dočasném omezení osobní svobody obviněného v uzavřeném ústavu (vazební věznici) Ministerstva spravedlnosti. Výkon vazby zajišťuje Vězeňská služba. Vazbu je však nezbytné odlišit od trestní sankce, protože vazba jako zajišťovací institut nemá sankční ani výchovnou funkci. Tento rozdíl je možné vysvětlit tím, že nelze vychovávat někoho, u koho ještě není známo, zda má vůbec být výchovnému působení podroben. Z tohoto důvodu nemá vazba charakter sankce, která by anticipovala trest.⁴

Co se týká zásad, které vazbu provází, je na místě uvést, že vazbu nelze považovat za předběžný výrok o vině, protože v takovém případě by se jednalo o porušení principu presumpce nevinoty, který je zakotven v § 2 odst. 2 TR.

Vazba je fakultativním institutem, a to z toho důvodu, že od roku 1956 nezná český právní řád tzv. obligatorní vazbu, tzn. případy, kdy by byl obviněný bez ohledu na konkrétní skutečnosti a okolnosti případu povinně umístěn do vazby. Od padesátých let minulého století má tedy orgán, který rozhoduje o vazbě vždy rozhodnout na základě svého uvážení za splnění zákonných podmínek.

---

1 RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ, 2004. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Praha: C.H. Beck. Právní instituty. ISBN 80-717-9817-7, s. 369.

2 ZEMAN, Petr, Eva BIEDERMANOVÁ, Simona DIBLÍKOVÁ, Jakub HOLAS a Jiří VLACH, 2011. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. Trestněprávní revue. 2011(5), s. 142.

3 JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb. 4. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1, s. 316.

4 REPÍK, Bohumil, 2002. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac. Výběrové texty. ISBN 80-861-9957-6, s. 180.

Na vazbu je zároveň nutné pohlížet v souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti, tak jak je uvedena v § 2 odst. 4 TŘ, tedy, že se nemá nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod obviněného a má být šetřeno jeho osobnosti v mezích daných povahou vazby.⁵ Projevy této zásady lze spatřovat zejména v následujícím: omezení doby trvání koluzní vazby, nepřípustnost vazby u typově méně závažných trestných činů, není-li dán některý ze zpřísněných důvodů vazby, rozšíření uplatnění institutů nahrazujících vazbu atd.

Vazba, přestože je fakultativním opatřením, však představuje podstatný zásah do základních práv obviněného, která jsou garantována ústavním pořádkem České republiky a EÚLP tím, že dochází k omezení jeho osobní svobody. Z tohoto důvodu je nutné pohlížet na vazbu jako na krajní a výjimečné opatření (ultima ratio). Proto nesmí být tento prostředek nadužíván či zneužíván, např. k tomu, aby se obviněný ke spáchání trestného činu doznal.

Na závěr této úvodní části připomenu základní postulát, který se prolíná celou právní úpravou týkající se vazby, a to čl. 8 odst. 5 LZPS, který stanoví, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

---

⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ, 2004, op. cit. s. 371.

3 Historický vývoj vazby na území České republiky

V tomto oddíle se budu ve stručnosti věnovat vývoji právní úpravy vazby na území České republiky od roku 1961, kdy došlo k přijetí nového trestního řádu č. 141/1961 Sb., účinného od 1. 1. 1962 až do právní úpravy účinné k datu vypracování této diplomové práce. Zejména se zaměřím na novely č. 265/2001 Sb. a č. 459/2011 Sb., které přinesly zásadní změny v souvislosti s právní úpravou vazby. Zároveň se pokusím o zhodnocení jednotlivých novelizací z pohledu jejich záměrů a výsledků, které přinesly.

3.1.1 Trestní řád č. 141/1961 Sb.

Trestní řád č. 141/1961 Sb., který byl vydán spolu s novým trestním zákonem, byl výsledkem relativně hojné rekonstrukce, ke které došlo na začátku šedesátých let dvacátého století. Mnoho institutů bylo přejato z předchozí právní úpravy a lze říct, že navazoval na právní úpravu z roku 1956. Přestože tento trestní řád, který vznikl ještě za minulého režimu, je stále platný a účinný, prošel již mnoha novelami, které jej významně modifikovaly. Vzhledem k tomu, že původní trestní řád prošel podstatnou proměnou, není již stejným předpisem, tak aby bylo možné jej analyzovat jako jeden celek. Z tohoto důvodu bude v krátkosti nastíněn původní stav, který bude konfrontován s nejvýznamnějšími novelami, které se týkají zejména institutu vazby.

Tento trestní řád zachoval ustanovení, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, a vazba mohla být uložena pouze obviněnému z důvodů uvedených v § 67. Zároveň byly zakotveny instituty nahrazující vazbu, a to slib obviněného a záruka společenské organizace (např. ROH, SSM, JZD a výrobní družstva), které byly upraveny v § 73 TR. Původně o vazbě rozhodoval soud a v přípravném řízení prokurátor. Délka vazby byla stanovena na dva měsíce a mohla být prodloužena o jeden měsíc.

Velkou změnou v právní úpravě byla tzv. sametová revoluce v roce 1989, která, vzhledem k novému pojetí České republiky jako demokratického právního státu

založeného na úctě k právům a svobodám člověka občana,⁶ přinesla mnoho změn v oblasti institutu vazby. Došlo zejména k zúžení podmínek, za kterých je možné obviněného vzít do vazby.

Mezi první zásadní změny, které představil zákon č. 159/1989 Sb., patřilo uzákonění maximální délky trvání vazby, a to jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem. Další změnu přinesl zákon č. 178/1990 Sb., který zúžil podmínky, za kterých je možné vzít obviněného do vazby, a to v tom ohledu, že již nestačily pouhé domněnky, důvod vazby musel být konkretizován. Další úpravu maximální délky vazby přinesl zákon č. 303/1990 Sb.

Novela provedená zákonem č. 558/1991 Sb., reagující na přijatý ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LZPS, zcela vyloučila možnost, aby o vzetí do vazby mohl rozhodovat prokurátor a přenesla rozhodování o vzetí do vazby z prokurátora na soudce.

Zajímavé je, že v období od roku 1962 až do 1998 neexistovalo žádné ustanovení TRŘ, které by soudu (soudci) rozhodujícímu o vazbě stanovilo výslovnou povinnost zkoumat důvodnost sděleného obvinění ani možné kompetence procesně zasáhnout v případě nezákonného stíhání.⁷ Vzhledem k tomu, že do konce roku 1998 převládal názor, že: „*Soudy, které o vazbě v souladu Listinou základních práv a svobod rozhodují, zkoumají pouze okolnost, zda jsou dány důvody vazby, aniž by přezkoumávaly důvodnost samotného obvinění. Státní zástupci, kteří naopak nenesou odpovědnost za rozhodnutí o vazbě, podávají návrhy na vzetí do vazby a na prodloužení vazby i v případech, kdy by za předchozí úpravy lépe vážili, zda obviněného do vazby vezmou nebo jej ve vazbě ponechají s ohledem na důkazní stav ve věci samé.*“⁸ Proto další významnou novelu přinesl zákon č. 166/1998 Sb., účinný od 1. 1. 1999, který doplnil druhý odstavec § 67, zavazující soud, aby při rozhodování hodnotil, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Účinnost tohoto odstavce však byla omezena

---

⁶ Čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky

⁷ VANTUCH, Pavel, 2010. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9, s. 268.

⁸ TERYNGEL, Jiří, Pavel KUČERA a Stanislav RIZMAN, 1996. K rekonstrukci trestního řádu. *Trestní právo*. (1), s. 8.

v letech 1999-2001 na rozhodování o vazbě v přípravném řízení a nevztahovala se na řízení před soudem. Tato nová úprava přesto představovala významný přínos z pohledu obhajoby obviněných a respektování jejich zájmů.⁹

Z uvedeného vyplývá, že po listopadové revoluci došlo k postupným zásadním změnám v právní úpravě trestního řízení, které se dotklo i institutu vazby. Tento vývoj, který reflektoval nové demokratické zřízení, byl bezpochyby vývojem správným směrem.

3.1.2 Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. znamenala podstatnou změnu v právní úpravě týkající se vazby. Tato velká novela trestního řádu měla za cíl snížit počet osob ve vazbě, zejména pro méně závažné trestné činy a zároveň snížit počet osob, které setrvávají ve vazbě delší dobu.¹⁰ Důvody vysokého počtu osob ve vazebních věznicích nebyly způsobeny pouze nadužíváním tohoto institutu orgány činnými v trestním řízení, ale i nevhodnou skladbou osob do vazby umísťovaných (většinou osoby obviněné z méně závažných trestných činů).¹¹ Tato novela tedy přinesla řadu změn v úpravě celkové délky trvání vazby, vazebního řízení a způsobech rozhodování o vazbě.

Změna ve způsobu rozhodování o dalším trvání vazby spočívala především v tom, že nahradila dosavadní způsob rozhodování o prodloužení vazby pravidelným rozhodováním o dalším trvání vazby. Velmi žádaná změna v úpravě délky vazby reagovala na kritiku, že vazba dle § 67 b) bývala před novelizací často protahována pouze účelově a způsobovala opětovné prodlužování vazby u mnoha obviněných.¹²

Zdá se, že tato novela naplnila svůj účel a příznivě ovlivnila vývoj vazebního řízení v České republice. Při hodnocení této novely se soudy shodly na tom, že se

---

⁹ VANTUCH, Pavel, 2010, op. cit. s. 269.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, 2013. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 734

¹¹ VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GRIVNA, 2008. *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. ISBN 978-80-87146-13-2, s. 199.

¹² VANTUCH, Pavel, 2010, op. cit. s. 301.

vazební řízení zrychlilo a počet vazebních věcí klesl.¹³ I ze statistických údajů vyplynulo, že klesl podíl osob ve vazbě na celkovém počtu vězněných osob a průměrná délka vazby se zkrátila.¹⁴ Je však nezbytné doplnit, že tento trend poklesu vazeb započal již v devadesátých letech minulého století. Tato novela přesto celý proces zlepšování vazebních ukazatelů urychlila.

Na druhé straně, tato novela byla kritizována pro nepřehlednost, složitost a překrývání některých institutů (např. rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby).¹⁵

3.1.3 Novela trestního řádu č. 459/2011 Sb.

Cílem novely účinné od 1. 1. 2012, bylo především reagovat na problémy vazebního řízení spočívající především v jeho komplikovanosti. Tato novela se zároveň snažila upravit vazební otázky v souladu s judikaturou ÚS (např. právo obviněného být slyšen).¹⁶ Velkou novinkou bylo vložení institutu vazebního zasedání, která byla reakcí na judikaturu, jak ÚS, tak ESLP.¹⁷ Tento institut bude podrobněji rozebrán v samostatné části této práce, proto zde pouze připomenu, že tato změna výrazně posílila práva obviněného, tím, že byla zakotvena obligatorní přítomnost obviněného v tomto zasedání. Novela TrŘ č. 459/2011 Sb., tak znamenala velkou změnu oproti předchozí úpravě, která vylučovala přítomnost jiných osob než členů senátu a zapisovatele.

Další podstatnou změnou bylo, že všechna rozhodnutí o vazbě, která vedou k ponechání obviněného ve vazbě, činí výhradně soud (v přípravném řízení soudce). V tomto ohledu se tedy tato novela vrátila k právní úpravě před velkou novelou z roku 2001.

Z této novely dále vyplynulo, že oprávnění státního zástupce v oblasti rozhodování o vazbě v přípravném řízení je omezeno na rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, propuštění z vazby za současného uložení opatření nahrazujícího

---

¹³ PÁCAL, Jiří, 2005. Zkušenosti soudů ČR s aplikací novely TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Právní zpravodaj. 6, s. 15.

¹⁴ VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GRIVNA, 2008, op. cit. s. 199.

¹⁵ PÁCAL, Jiří, 2005, op. cit. s. 15.

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 734

¹⁷ Srov. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005

vazbu (§ 73b odst. 2, 6), rozhodnutí o zúžení vazebních důvodů a rozhodnutí o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí. Zároveň bylo stanoveno, že při nedodržení lhůt stanovených pro přezkoumání důvodnosti trvání vazby, musí být okamžitě obviněný propuštěn na svobodu.

Dále tato novela stanovila, že obviněný má právo podat žádost o propuštění z vazby na svobodu kdykoli poté, co nabylo právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. To mělo zabránit předchozí nežádoucí praxi, která spočívala v duplicitním rozhodování o téže věci.¹⁸

3.1.4 Novela trestního řádu provedená zákonem č. 45/2013 Sb.

Tato novela připojená k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů zdůraznila princip subsidiarity vazby, která se má použít až jako nejzazší zajišťovací prostředek.

Dále došlo k zakotvení nového institutu tzv. předběžných opatření, která představují taxativně vymezený okruh povinností, které lze obviněnému uložit v průběhu trestního řízení. Účelem těchto opatření je ochrana života, svobody a lidské důstojnosti obětí trestných činů a zejména ochrana společnosti jako celku. V tomto ohledu souhlasím s názorem, že předběžné opatření by mělo mít přednost před vzetím do vazby, a to z toho důvodu, že se jedná o méně závažný zásah do osobní svobody.¹⁹

Z výše popsaného vývoje právní úpravy vyplývá, že institut vazby není neměnný, ale dochází k jeho proměnám v čase. Tyto změny probíhají jednak v souvislosti s vývojem judikatury, ale i společenských a jiných poměrů.

---

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 819.

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 735.

4 Materiální a formální vazební právo

Úvodem této části považuji za nutné připomenout rozdíl mezi materiálním a formálním vazebním právem, který je zásadní pro správné porozumění institutu vazby. Přestože není vymezení těchto pojmů v literatuře jednotné, lze konstatovat, že materiální vazební právo může být definováno jako souhrn materiálních (hmotněprávních) předpokladů vazby.²⁰ Na druhé straně formální vazební právo označuje souhrn procesních postupů příslušných orgánů i procesních úkonů obviněného, popř. jiných oprávněných osob.²¹ Prostřednictvím formálního vazebního práva dochází k uskutečňování vazebního práva materiálního.

4.1 Materiální vazební právo

4.1.1 Základní důvody vazby

Vzhledem k tomu, že vazba je prostředkem subsidiárním a fakultativním ve vztahu k jiným zajišťovacím prostředkům (např. předvedení, pořádková pokuta), je nezbytné vždy zkoumat, zda jsou splněny zákonné podmínky pro vzetí obviněného do vazby. Tyto důvody jsou stanoveny v § 67 TŘ a jsou vypočteny taxativně.

Základním předpokladem je, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání (obviněného). Vazba jiných osob je tedy nepřípustná. Pro úplnost je nutné doplnit, že dle § 160 TŘ účinky zahájení trestního stíhání nastávají doručením opisu písemného vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněné osobě. Toto však neplatí v případě zkráceného přípravného řízení, v rámci kterého je trestní stíhání zahájeno doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu.

Druhým předpokladem je existence konkrétních skutečností uvedených v ustanovení § 67 písm. a) až c) TŘ, tj. důvodná obava, že: a) obviněný uprchne nebo se

---

²⁰ MANDÁK, Václav, 1975. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis. ISBN 508-21-856, s. 72.

²¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ, 2004, op. cit. s. 382.

bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest (tzv. vazba úteková), b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (tzv. vazba koluzní) a c) obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (tzv. vazba předstižná). Pro úplnost je nutné dodat, že z dikce zákona a použití spojky „nebo“ vyplývá, že pro vzetí obviněného do vazby stačí naplnění jakéhokoliv z výše uvedených důvodů. Tyto důvody budou níže detailněji rozebrány a budou popsány problémy, které se k jednotlivým vazebním důvodům vážou.

Z uvedeného ustanovení dále vyplývá, že tyto konkrétní skutečnosti musí být dostatečným a rozumným podkladem pro odůvodnění alespoň některé z uvedené obavy a nepostačuje tedy povšechné a obecné odůvodnění.²² Zároveň se však nevyžaduje úplná jistota, že dojde k naplnění některého z vazebních důvodů, ale postačuje, pokud na základě dosud zjištěných skutečností vyvstanou důvodné obavy.²³

Další podmínkou, kterou je nutné naplnit, je závěr soudu (soudce), že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Bez kladného závěru o těchto skutečnostech nelze vzít obviněného do vazby, ani v případě, že byly dány důvody vazby. V této souvislosti je na místě zmínit, že závěr o důvodnosti trestního stíhání lze činit i na podkladě zjištění, jež vyplývají z důkazů, které nelze použít v řízení před soudem.

Poslední podmínkou, která musí být dle výše uvedeného paragrafu naplněna, je subsidiarita vazby, tedy, že s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.

---

²² ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 737

²³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994

4.1.1.1 Vazba útěková

Jak již bylo uvedeno výše, pro naplnění tohoto důvodu vazby je nutné, aby z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývala důvodná obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozilo mu vysoký trest. V případě pojmu „*uprchne*“ se myslí útěk do ciziny, pojmem „*bude se skrývat*“ se rozumí ukrývání obviněného v tuzemsku.²⁴ Tento zákonný výčet je pouze demonstrativní. Mezi příklady takových skutečností, mimo ty přímo uvedené v zákoně, může patřit: příprava obviněného na odcestování, snaha zajistit si falešné doklady na cestu do cizího státu, opuštění místa bydliště a zaměstnání po delší dobu atd.²⁵

Ve spojení s útěkovou vazbou je na místě zmínit problematiku hrozby vysokého trestu. Vzhledem k neurčitosti tohoto pojmu vyvstává řada sporných otázek. Právě proto, že zákon jasně nedefinuje pojem „*hrozí-li mu vysoký trest*“, je nutné toto definování nechat na judikatuře. Zároveň je však nezbytné tento pojem formulovat způsobem vylučující svévoli při rozhodování o jeho naplnění.²⁶

Proto, aby se dalo celé problematice lépe porozumět, je dle mého názoru nezbytné, podívat se na vývoj relevantní judikatury. Dle Nejvyššího soudu je při posuzování tohoto vazebního důvodu nezbytné výši hrozícího trestu hodnotit vzhledem k okolnostem konkrétního případu a uvažovat jen o takové výši trestu, která reálně hrozí, nikoliv pouze útěkovou vazbu odůvodnit odkazem na horní hranici trestní sazby, tak jak je stanovena v TZ.²⁷ Toto dále doplnil ÚS, který konstatoval, že je nezbytně nutné uvážit nejen předpokládanou výši trestu, ale i to zda takto stanovená výše trestu odůvodňuje obavu, že konkrétní obviněný uprchne nebo se bude skrývat.²⁸

S konkrétním číslem přišel ve svém nálezu ÚS, kdy pojem „*vysoký trest*“ definoval jako trest odnětí svobody „*...ve výši nejméně kolem osmi let.*“²⁹ Zajímavé je, že při definování tohoto pojmu vycházel ÚS z § 41 odst. 2 tehdejšího trestního zákona,

²⁴ VANTUCH, Pavel, 2010, op. cit. s. 268-9.

²⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 278.

²⁶ HANUŠ, Libor, 2004. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*. (11), s. 433.

²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 To 251/93 ze dne 28. 12. 1993

²⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 432/01 ze dne 17. 1. 2002

²⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004

který stanovil, že: „*pojmem vysokého trestu z pohledu smyslu a účelu trestněprávní sankce je spjat s nejzávažnějšími trestnými činy...*“³⁰ Současná právní úprava však dle § 14 odst. 3 považuje za nejzávažnější trestné činy zvláště závažné zločiny, které definuje jako úmyslné trestné činy, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Na místě je tedy otázka, zda by definice pojmu „*hrozící vysoký trest*“ neměla být upravena, tak, aby odpovídala novému zákonu. Při zodpovídání této otázky je nutné si uvědomit, že ÚS je dle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti, který však není pozitivním zákonodárcem a jedná pouze na návrh. Z tohoto důvodu nemůže sám od sebe tuto definici změnit.

Závěrem této části považuji za nezbytné připomenout, že k posuzování útěkové vazby je nezbytné přistupovat individuálně a zkoumat zejména jednotlivé vazby obviněného, ať již pracovní, rodinné či osobní.³¹

4.1.1.1 Kauza Davida Ratha

V souvislosti s útěkovou vazbou nelze nezmínit nálezy ÚS v mediálně známé kauze Davida Ratha.³² Na úvod této části připomenu faktické okolnosti případu. Proti D. Rathovi se vedlo trestní stíhání pro skutek právně kvalifikovaný jako pokračující zločin přijetí úplatku. Dne 16. 5. 2012 byl pro existenci vazebních důvodů § 67 písm. a) a b) vzat do vazby. Vzhledem k tomu, že dotyčný s těmito důvody nesouhlasil, byly opakovaně přezkoumávány u všech instancí obecného soudnictví a také i ÚS. Jako důvodná se však ukázala až ústavní stížnost, kterou D. Rath podal proti Usnesení Vrchního soudu ze dne 10. 6. 2013. Tato ústavní stížnost vyústila ve významný nálezy ÚS, který byl pro mnoho lidí překvapující.

V tomto nálezu se ÚS mimo jiné vyjádřil, že skutečnosti zakládající důvodnost vazby v počáteční fázi trestního stíhání mohou během trvání vazby ztrácet na významu. Proto ÚS došel k názoru, že: „*Riziko uprchnutí nebo skrývání se obviněného za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání nebo trestu po případném propuštění z vazby na svobodu*

---

³⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004

³¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999

³² Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

nemůže být v případě dlouhotrvající vazby založeno výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Delší trvání vazby musí být ospravedlněno dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu.³³ Dále ÚS doplnil, že v případě delšího vyšetřování trestné činnosti vazebně vězněné osoby, nejsou-li orgány činné v trestním řízení schopny nebo opomenou-li hlouběji prověřit poznatky, které odůvodňují riziko útěku, které mají původ v době před trestním stíháním, musí soud věnovat zvýšenou pozornost tomu, jestli tyto poznatky obstojí i po uplynutí dalšího času, během kterého je obviněný ve vazbě.³⁴

V tomto ohledu přiznal ÚS určitou míru tolerance při posuzování důvodnosti vzetí obviněného do vazby na začátku trestního řízení. Naopak se vyjádřil, že tato tolerance není možná po celé trestní řízení, a to z toho důvodu, že požadovaná míra jistoty, že obviněný uprchne, se s plynoucím časem zvyšuje. Orgány činné v trestním řízení se tedy nemohou spoléhat na primární a povrchní indicie o úmyslu obviněného, které mají na počátku trestního řízení po celou dobu, kdy je obviněný ve vazbě. Dle ÚS měly být důkazní prostředky dokládající opodstatněnost rizika útěku prověřeny ze stejných důvodů, jako při prvotním uvalení vazby.

ÚS uzavřel, že se Vrchní soud v tomto případě náležitě nevypořádal se skutečností, že dochází k zeslabování relevance skutkových okolností plynutím času a pouze odkázal na rok staré a nepřesvědčivé záznamy komunikace, čímž ve výsledku došlo k porušení práva obviněného na spravedlivý proces. I když by se mohlo na první pohled zdát, že tento náález přináší nový trend v rozhodovací činnosti ÚS, nelze než dospět k názoru, že tento náález pouze rozšiřuje posuzování dalšího trvání vazby o nový faktor, a to plynutí času.³⁵

Ve stejném nálezu se ÚS dále vyjádřil, že Vrchní soud pochybil v odůvodnění napadeného usnesení, když nad obviněným vynášel hodnotící soudy, nedbaje zásady presumpce nevinny. V tomto ohledu ÚS pouze obiter dictum doporučil, aby, v souladu se

---

³³ Náález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

³⁴ Náález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

³⁵ VICHEREK, Roman, 2014. Výše trestu jako jediný důvod vazby útekové. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>.

zásadou presumpce nevinny, orgány činné v trestním řízení projednávaly vazební věci s co největším urychlením.

Dle mého názoru se také jedná pouze o rozvinutí dosavadních názorů a tezí ÚS a nejedná se o žádnou revoluční změnu. Lze tedy uzavřít, že při rozhodování o existenci tohoto vazebního důvodu byl doplněn faktor času a zdůrazněno dodržování obecné zásady trestního práva procesního (§ 2 odst. 4 TR), a to o požadavek, aby se vazební věci projednávaly s největším urychlením.

4.1.1.2 Vazba koluzní

Důvod koluzní vazby je naplněn v případě, že jsou shledány skutečnosti, které odůvodňují obavu, že obviněný bude mařit zjišťování skutkových okolností, jež jsou důležité pro objasnění věci. Dle dikce zákona se může jednat o působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Působením na svědky nebo spoluobviněné se rozumí např. přemlouvání svědků nebo spoluobviněných, aby nemluvili pravdu nebo jejich podplácení, tedy jakékoli zákonem nedovolené přímé nebo zprostředkované ovlivňování svědků s cílem mařit objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání.³⁶

Jiným mařením objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání může být např. působení na znalce nebo padělání či pozměňování důkazů.³⁷

Nezáleží však, zda tuto výše popsanou činnost provádí osoba obviněná nebo jiná osoba v její prospěch. V takovém případě je však nutné prokázat, že obviněný toto jednání vyvolal, tedy aktivně jednal. Není tedy možné postihnout obviněného za dobrovolné jednání jiné osoby. V této souvislosti je dále nutné poznamenat, že za maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nelze považovat uplatňování zákonných práv obviněného (např. odmítnutí vypovídat, popírání viny či

---

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013, op. cit. s. 279.

³⁷ VICHEREK, Roman, 2012. Koluzní důvod vazby. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>.

uvedení nepravdivých skutečností).³⁸ Dále se za takové maření nepovažuje ani nesplnění povinnosti vydat věc, podrobit se prohlídce těla či strpět odběr krve.³⁹

Koluzní vazba bývá často označována jako nejzávažnější vazební důvod, a to z toho důvodu, že jejím cílem je ochránit samotný průběh trestního řízení. Tuto závažnost lze spatřovat jednak v tom, že u koluzního důvodu vazby není možné nahrazení vazby žádným z opatření nahrazujících vazbu. Dále ji lze dovodit z kontroly korespondence a možného omezení návštěv obviněného ve vazbě.⁴⁰ Specifický charakter této vazby lze spatřovat i v tom, že maximální délka trvání koluzní vazby je omezena na dobu tří měsíců. Dle mého názoru nelze však dobu tří měsíců považovat za lhůtu, kterou mají orgány činné v trestním řízení pro zajištění důkazů, jejichž řádné provedení by mohl obviněný zmařit. Naopak je nutné trvat na požadavku, aby orgány činné v trestním řízení věc projednaly a důkazy zajistily co nejrychleji, a nikoliv ve lhůtě tří měsíců.

Koluzní vazba je v současné době často používaným důvodem, který je zároveň velmi kontroverzní, a proto se často případy týkající se koluzní vazby, dostávají před ÚS. Námitky, které jsou často vznášeny, se týkají jak rozsahu zásahu do osobní svobody obviněného, tak i samotné oprávněnosti a účinnosti koluzního důvodu vazby.⁴¹

Zásadní otázkou, která se v souvislosti s koluzní vazbou nabízí, a kterou se i ÚS zabýval, je, zda pro tento vazební důvod stačí existence dosud nevyslechnutých svědků/spoluobžalovaných, nebo zda na ně musí obviněný aktivně působit. V této otázce se ÚS přiklonil se k závěru, že musí být zjištěny konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu, že obviněný bude ovlivňovat svědky nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.⁴² Dále se ÚS vyjádřil, že důvodnost této obavy musí být založena buď jednáním obviněného, nebo dalšími konkrétními skutečnostmi.⁴³

---

³⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997

³⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA, op. cit. s. 279.

⁴⁰ Ustanovení § 13 ZVV

⁴¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ, op. cit. s. 411.

⁴² Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 432/01 ze dne 17. 1. 2002

⁴³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. 5. 2006

ÚS se dále vyjádřil, že konkrétní skutečnosti nemusí spočívat pouze v osobě obviněného, ale vazbu lze odůvodnit i objektivní konstelací skutečností.⁴⁴ Tato objektivní konstelace byla popsána jako: „*Konstelace, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, včetně stadia vyšetřování.*“⁴⁵ V tomto konkrétním případě se jednalo o situaci, kdy další vyšetřování záviselo na jediném bezpečně identifikovaném svědkovi, který nebyl vyslechnut. Pouze tento svědek mohl potvrdit přítomnost obviněného na místě činu, a proto jeho výpověď mohla podstatným způsobem ovlivnit další průběh vyšetřování. Otázka k diskusi, která se v tomto ohledu nabízí, je, zda tento judikát nezakládá obligatorní vazbu v obdobných případech. Dle mého názoru nelze na tuto otázku odpovědět kladně, a to právě z toho důvodu, že ke každému případu je nutné přistupovat individuálně a pečlivě zvážit, zda tyto skutečnosti existují a zda existuje reálná hrozba, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky a spoluobviněné, či se bude jiným způsobem snažit zmařit trestní řízení.

Ve svém pozdějším nálezu ÚS dovedl možnost odůvodnění obavy z jednání dle § 67 touto objektivní konstelací i pro ostatní důvody vazby.⁴⁶

Další otázkou, která se v souvislosti s koluzní vazbou nabízí je, po jak dlouhou dobu je koluzní důvod vazby přípustný. Dle V. Mandáka koluzní vazba zásadně odpadá nejpozději po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně.⁴⁷ Ale vzhledem k tomu, že koluzní vazba může oproti zbylým dvěma druhům, trvat velmi krátce a samotné vyšetřování často trvá mnohem déle, mělo by dojít k propuštění okamžitě po zajištění důkazů. Myšlenka podporující tento závěr je, že důvody pro koluzní vazbu jsou více dočasného rázu než u vazby útěkové a předstížené.

Dle mého názoru je koluzní důvod vazby zcela zásadní zejména v počátečních fázích trestního řízení, kdy může docházet k rozhodování o podstatných skutečnostech a provádění stěžejní důkazů, které ovlivňují celkový výsledek trestního řízení. Proto je vazba pro tento vazební důvod, i přes častou kritiku, ospravedlnitelná.

---

⁴⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994

⁴⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994

⁴⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 62/96 ze dne 12. 9. 1996

⁴⁷ MANDÁK, Václav, 1996. Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie.* (6-7), s. 27.

4.1.1.3 Vazba předstižná

Důvody předstižné vazby jsou v § 67 písm. c) uvedeny, na rozdíl od ostatních důvodů (vazba útěková a koluzní) taxativně. Jedná se o obavu, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Tento výčet důvodů je taxativní, ale postačí naplnění jednoho z nich, proto se jedná o tzv. alternativní metodu. Z logiky věci vyplývá, že tyto důvody přicházejí v úvahu pouze u úmyslných trestných činů.

Svojí povahou se jedná o vazbu mimoprocesní, protože je určena pro obviněného, u něhož hrozí, že bude páchat další trestnou činnost, a proto je také nazývána vazbou preventivní.⁴⁸

Novinkou, která byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb. je, že došlo ke změně formulace a původní slovní spojení „*pokračování v trestné činnosti*“ bylo nahrazeno spojením „*opakování trestné činnosti*.“ A proto je dle mého názoru nezbytné, pro úplné porozumění těmto důvodům vazby, interpretovat pojem „*opakovat trestnou činnost*.“ Tento termín se nevztahuje pouze na situace, kdy hrozí, že se obviněný dopustí totožného trestného činu, ale i na situace, kdy hrozí, že se obviněný dopustí trestného činu stejné povahy.⁴⁹ Termínem stejné povahy se rozumí trestný čin proti stejnému chráněnému zájmu (např. opakování majetkových trestných činů nebo opakování násilných trestných činů proti životu a zdraví). Proto si nelze představit situaci, kdy by pod tento pojem bylo možné podřadit jakoukoliv blíže neurčenou trestnou činnost. Tento jazykový výklad lze dovést z významu slovního spojení „*trestná činnost*“ namísto výrazu „*trestný čin*“. Jiný názor zastává J. Jelínek, který konstatuje, že se „*opakování v trestní činnosti*“ může vztahovat pouze na trestnou činnost stejné právní kvalifikace.⁵⁰

V tomto ohledu se spíše přikláním k názoru vyjádřeného P. Šámalem, že pojem „*trestná činnost*“ vyjadřuje určité množství trestných činů narušujících totožný chráněný zájem, a to z toho důvodu, že si lze těžko představit situaci, kdy by vůle

---

⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ, 2004, op. cit. s. 422.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013, op. cit. s. 280.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 678.

zákonodárce byla použit různé pojmy a de facto jím přikládat stejný význam. Nesouhlasím tedy s názorem, že by se jednalo o totožné trestné činy.

Naopak v případě „*dokonání a vykonání trestného činu*,“ který obviněný připravoval, o který se pokusil nebo kterým hrozil, se jedná o totožný trestný čin.

Pro úplnost je nutné dodat, že předstižnou vazbu lze aplikovat, pouze v případě, že opakování, pokus, či dokonání hrozí bezprostředně. Nelze tedy chápat ani užívat předstižnou vazbu jako prostředek ochrany před trestnou činností, k níž mělo dojít v minulosti, a za jejíž pokus, nebo přípravu, obviněný již vykonal trest odnětí svobody.

Při rozhodování o vazbě je tedy nezbytné nejprve zjistit, zda jsou splněny obecné zákonné podmínky vazby. V případě, že jsou tyto podmínky naplněny, je poté možné posuzovat, zda existuje jeden či více základních vazebních důvodů.

Závěrem je na místě dodat, že vzhledem k takto rozsáhlým podmínkám, za kterých je možné vzít obviněného do vazby, se obhajobě obviněného otevírá široké pole působnosti.⁵¹ Orgány činné v trestním řízení v tomto ohledu čelí kritice ze strany obhajoby, že základní důvody vazby vykládají extenzivně. Touto problematikou se proto často zabývá NS i ÚS.⁵² Z tohoto důvodu dochází v současné době k neustálému vývoji a zpřesňování jednotlivých vazebních důvodů.

4.1.2 Kvalifikované důvody vazby

Ustanovení § 68 TR dále zužuje podmínky, za kterých je možné vzít obviněného do vazby. Odst. 1 výše uvedeného paragrafu stanoví, že vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Druhá věta odst. 1 zdůrazňuje, že rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno konkrétními skutečnostmi.

Dle § 68 odst. 2 TR stanoví, že nelze vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon

---

⁵¹ GŘIVNA, Tomáš, 2016. *Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-593-7, s. 148.

⁵² VICHEREK, Roman, 2012, op. cit.

stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Při stanovení délky trestu odnětí svobody je rozhodující aktuální právní kvalifikace skutku a nepřihlíží se ke snížení či zvýšení horní hranice (např. dle § 58 TZ).⁵³ Obviněný tedy nemůže být vzat do vazby, přestože byly splněny všechny další zákonné podmínky. Důvodem pro takové znění zákona, které přinesl zákon č. 265/2001 Sb. je omezení okruhu trestných činů, pro které lze vzít obviněného do vazby u tzv. bagatelních trestných činů. Za zmínku stojí uvést, že přestože byl přijat nový trestní zákoník, nedošlo ke změně tohoto ustanovení. Taková změna by dle mého názoru na místě, vzhledem k tomu, že nový TZ povětšinou zpřísnil tresty odnětí svobody pro jednotlivé trestné činy.

Tato omezení uvedená v odst. 2 se neuzijí, jestliže jsou naplněny požadavky § 68 odst. 3, tzn., že je možné vazebně stíhat obviněného i za bagatelní trestné činy. Jedná se o situace, kdy obviněný uprchl nebo se skrýval, opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést, ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo opakoval či pokračoval v trestní činnosti, pro niž je stíhán. Na rozdíl od důvodů uvedených v § 67 TŘ tedy nestačí obavy z uvedeného jednání, ale musí být prokázáno, že se obviněný výše uvedeným způsobem choval.⁵⁴

Další výjimku zakotvuje § 68 odst. 4, kdy se jedná o případy spáchání úmyslného trestného činu, je-li dán důvod vazby podle § 67 písm. c) a s přihlédnutím k povaze trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu. Tato výjimka se však vztahuje pouze na situace předstížné vazby. Aplikace tohoto ustanovení cílí na případy, kdy poškozený čelí bezprostředně hrozícímu nebezpečí a umístění obviněného do vazby je tak účinným opatřením.

---

⁵³ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 331.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 331.

4.1.3 Instituty trestního práva nahrazující institut vazby

Vzhledem k tomu, že vazba jako institut trestního práva procesního zasahující do osobní svobody jednotlivce, je považována za krajní opatření, zakotvuje TŘ instituty nahrazující vazbu. Smyslem těchto opatření je to, aby obviněný mohl zůstat na svobodě a přesto byl nějak omezen na svých právech nebo byl kontrolován. Využití opatření nahrazující vazbu je také zmíněno např. v čl. 5 odst. 3 EÚLP a čl. 9 odst. 3 Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

TŘ dává možnost obviněnému, u kterého, přestože je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu za současného nahrazení vazby některým ze zákonem stanovených způsobů.⁵⁵ Mezi tyto způsoby patří dle § 73 a 73a pět opatření (záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka, uložení předběžného opatření nebo peněžitá záruka), které lze uložit obviněnému, u kterého byl zjištěn vazební důvod podle § 67 písm. a) nebo c). Předběžná opatření lze uložit pouze v případě vazebního důvodu dle § 67 písm. c). V případě mladistvých je pak možné využít navíc institutu umístění do péče důvěryhodné osoby.⁵⁶

4.1.3.1 Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Tento institut je první z možných, nikoliv však nejčastěji používaný. Záruka zájmového sdružení občanů má za cíl podpořit a využít součinnost se zájmovými sdruženími občanů. Nutným předpokladem je tedy snaha a schopnost zájmového sdružení občanů ovlivňovat obviněného do té míry, aby vedl řádný život, přijal potřebná opatření a případně nahradil škodu, která v souvislosti s trestným činem vznikla.

Pozitivum tohoto institutu lze spatřovat zejména ve snaze kladného a výchovného působení na obviněného.

---

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013, op. cit. s. 286.

⁵⁶ Ustanovení § 50 ZSVM

Mimo poskytnutí záruky zájmového sdružení občanů lze využít důvěryhodné osoby. Za takovou osobu můžeme považovat např. nadřízeného obviněného či sobu blízkou. „*Podmínkou pro to, aby orgán rozhodující o vazbě mohl přijmout záruku za další chování obviněného ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, je schopnost osoby nabízející její převzetí účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování. Taková schopnost je podmíněna existencí určitého vztahu (např. rodinného, pracovního) mezi těmito dvěma osobami.*“⁵⁷

Při reálné aplikaci tohoto opatření je však často komplikované najít v okolí obviněného důvěryhodnou osobu, která by byla schopná účinného a příznivého působení na obviněného. Dalším důvodem, proč tento institut není v praxi tak často využíván, může být i to, že v případě porušení záruky neexistuje sankce pro osobu, která záruku převzala.

4.1.3.2 Písemný slib obviněného

Jak ze samotného názvu vyplývá, tento slib musí mít písemnou podobu a musí ho dát přímo obviněný. Tento slib obviněného spočívá především v tom, že se obviněný zavazuje, že povede řádný život, vyvaruje se páčání trestné činnosti, dostaví se na vyzvání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a bude dodržovat omezení, která jsou mu uložena.

Z praxe vyplývá, že žádost o nahrazení vazby tímto institutem je obviněnými podávána relativně často, avšak soudem bývá vyhověno pouze u menší části žádostí. Navzdory těmto odmítavým stanoviskům orgánů rozhodující o vazbě, je tento institut nahrazující vazbu, v přípravném řízení, nejčastěji přijímaný.⁵⁸

Tento institut v sobě skrývá slabinu, a to, že se často jedná pouze o formalitu, která však nemá reálný dopad na další jednání obviněného, který je ochotný výměnou za umístění ve vazbě slíbit téměř cokoliv. Dodržování písemného slibu se však zdá být jako vhodné opatření v případě prvostrestaných, kde lze předpokládat i jeho dodržování.

---

⁵⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 558/03 ze dne 30. 6. 2003

⁵⁸ VANTUCH, Pavel, 2010, op. cit. s. 318.

4.1.3.3 Dohled probačního úředníka

Tento institut je nejmladší a byl zakotven až zákonem č. 265/2001 Sb. Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“), spolupráce při vytváření a realizace probačního plánu dohledu a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývající se zákona.

Jako praktická překážka tohoto ustanovení může být osobnost pachatelů a jejich faktická neschopnost a neochota plnit podmínky dohledu. Dalším úskalím, které se při použití tohoto opatření vyskytují, je nedostatečná vybavenost probačních úředníků (např. auta, která by zajišťovala jejich mobilitu) a v neposlední řadě nízký počet probačních úředníků.

4.1.3.4 Uložení předběžného opatření

Tato možnost nahrazení vazby byla zavedena zákonem č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, který novelizoval TŘ. Mezi tato předběžná opatření patří devět taxativně vyjmenovaných opatření, která může uložit v řízení před soudem předseda senátu, v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce.⁵⁹ Dle § 88d až § 88l se jedná o: zákaz styku s určitými osobami, zákaz vstupu do obydlí, zákaz návštěv nevhodného prostředí, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestovat do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestní činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zákaz konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestní činnosti.

4.1.3.5 Peněžitá záruka

Toto opatření je vyloučeno v případě taxativně vypočtených (závažnějších) trestných činů. Peněžitou záruku může navrhnout sám obviněný, ale i jiná osoba s jeho

---

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 331.

souhlasem. Dále považuji za nutné zmínit, že je při ukládání tohoto opatření, je žádoucí pečlivě zvažovat finanční situaci obviněného, tak aby byla výše záruky přijatelná. Proto při stanovování konkrétní výše peněžitě záruky, je nezbytné vzít v úvahu osobu a majetkové poměry obviněného nebo toho, kdo peněžitou záruku nabízí, povahu a závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán a závažnost důvodů vazby. Neplatí však pravidlo, že čím je trestný čin závažnější, tím se horní hranice peněžitě záruky zvyšuje, a to proto, že i u závažných trestných činů, které mají za následek ohrožení obviněného vysokým trestem, může být peněžitá záruka určena při dolní hranici zákonného rozpětí, jde-li o méně narušeného obviněného, pro něhož by se zřetelem na jeho majetkové poměry, popř. majetkové poměry toho, kdo záruku nabízí, bylo připadnutí záruky státu citelnou ztrátou.⁶⁰

4.1.3.6 Umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby

Jak již bylo uvedeno výše, kromě klasických forem náhrady vazby, u mladistvých přichází v úvahu navíc možnost umístění v péči důvěryhodné osoby (dle § 50 ZSVM). Za zmínku stojí uvést, že v případě tohoto opatření přichází v úvahu i nahrazení vazby koluzní. Tento institut je nezbytné odlišovat od nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat mladistvého, kdy se nejedná o péči, tedy o soustavnou starost o mladistvého, ale pouze o jednorázové poskytnutí takové záruky ze strany důvěryhodné osoby. Takovou důvěryhodnou osobou může být např. vychovatel v internátu pro učně, rodiče nebo jiný příbuzný mladistvého a taková osoba musí být schopná příznivě ovlivňovat chování mladistvého. Nutno zdůraznit, že vyslovení souhlasu mladistvého je nezbytným předpokladem k vytvoření potřebného vztahu vzájemné spolupráce mezi mladistvým a důvěryhodnou osobou. Bez takového souhlasu a tedy součinnosti si nelze představit pozitivní výsledek použití tohoto institutu.

Palčivým problémem, který se však týká všech výše uvedených opatření, je dle mého názoru především to, že absentuje jakákoliv možnost, jak kontrolovat plnění povinností a omezení, která tvoří součást nahrazení vazby ze strany obviněného.

---

⁶⁰ Usnesení Najvyššieho súdu v Bratislave sp. zn. To 6/91 ze dne 8. 2. 1992

Pro úplnost je potřeba dodat, že dle § 73 odst. 4 až 6, § 73a odst. 3 a § 77a, může, v souvislosti s uložením některého z uvedených opatření, orgán rozhodující i vazbě uložit obviněnému současně i omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. Pokud dojde k tomuto opatření, vyzve orgán rozhodující o vazbě obviněného, nebo toho, kdo má cestovní doklad u sebe, aby jej ve stanovené lhůtě vydal, jinak mu bude odejmut. Takový zákaz vycestování do zahraničí však může být obviněnému uložen i bez ohledu na existenci vazebních důvodů a rozhodování o vazbě.⁶¹

Uvedené možnosti nahrazení vazby mohou být uplatněny jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe.⁶² Mezi nejčastěji kombinované varianty patří písemný slib obviněného s některou z nepeněžitých záruk.⁶³ Tato opatření nahrazující vazbu, však mohou trvat jen nezbytně nutnou dobu (2 odst. 4 TŘ). Vazbu je tímto způsobem možné nahradit jak v řízení před soudem, tak i v přípravném řízení, konkrétně od okamžiku, kdy soudce rozhoduje o vzetí zadržené osoby do vazby. Dále je nezbytné zmínit, že tyto instituty jsou fakultativní, a to v tom ohledu, že v případě, že jsou obviněným / obhájcem / jinou osobou navrženy, je stále na rozhodnutí soudu či soudce, zda takové rozhodnutí přijme.

Použit tyto náhradní instituty však není možné vždy. Jsou neoddělitelně spjaty s přípustnou existencí vazby, tj. jsou vázány na existenci důvodů vazby a její přípustnost z hlediska zákonných vazebních lhůt.⁶⁴ Z povahy věci je jejich použití vyloučeno v případě vazby koluzní, a to z toho důvodu, že po dobu trvání koluzní vazby je nezbytné fyzické omezení osobní svobody obviněného. Mezi další situace, kdy tato opatření nelze použít lze např. zahrnout: bagatelnost stíhaného trestného činu dle § 68 odst. 2 TŘ (nejsou-li dány zpřísněné důvody vazby), nemožnost uložení nepodmíněného trestu za stíhaný skutek (nejsou-li dány zpřísněné důvody vazby) a vykonání nejvýše přípustné doby vazby (limity jsou stanoveny v § 72a TŘ).

Při ukládání těchto opatření je nutné mít na paměti, že tato omezující opatření by neměla obviněnému bránit v zákonných aktivitách (např. studium, povolání).

---

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA, 2013, op. cit. s. 292.

⁶² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA, 2013, op. cit. s. 286.

⁶³ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI, Odpovědi České republiky na otázky položené Evropskou komisí v Zelené knize o uplatňování právních předpisů EU souvisejících s trestním soudnictvím v oblasti zadržení [online], 2011. (1299148), [cit. 2017-05-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/criminal/opinion/files/110510/cz_ministry_of_justice_reponse_cs.pdf

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 24/03 ze dne 20. 5. 2003

4.2 Formální vazební právo

4.2.1 Rozhodnutí o vazbě

Rozhodnutí o vazbě není rozhodnutím, které je učiněno pouze na začátku trestního stíhání, kdy případně dochází k samotnému uvalení vazby, ale prolíná se průběhem celého trestního řízení v různých formách. Mezi tyto formy patří mimo jiné vzetí obviněného do vazby, jeho ponechání ve vazbě či jeho propuštění na svobodu. Z toho vyplývá, že rozhodnutí o vazbě není totéž jako rozhodnutí soudu o vzetí obviněného do vazby, neboť se jedná o obsahově širší pojem.

Za taxativní výčet rozhodnutí o vazbě lze považovat § 74 odst. 1, který odkazuje na ustanovení § 68, § 69, § 71, § 71a, § 72, § 72a odst. 3, § 73 a § 73a.⁶⁵ Tento výčet rozhodnutí, která lze dle TŘ považovat za rozhodnutí o vazbě, má význam zejména proto, že se jedná o rozhodnutí o vazbě mající formu usnesení (dle § 119 TŘ), proti kterým je přípustná stížnost. Rozhodování o vazbě je svěřeno příslušnému orgánu, tedy soudu (soudci) nebo státnímu zástupci, a proto orgány rozhodující o vazbě jsou uvedeny TŘ v § 73b. Většina rozhodnutí je svěřena soudu (soudci), ale v určitých případech je rozhodování (např. propouštění obviněného z vazby v přípravném řízení) svěřeno státnímu zástupci. Důležité je však to, že státní zástupce nikdy nerozhoduje o vzetí obviněného do vazby, prodloužení vazby ani o jiných rozhodnutí mající za následek omezení obviněného na svobodě. Jsou mu tedy svěřena rozhodnutí pouze ve prospěch obviněného.

Ustanovení § 73c TŘ stanoví, že v odůvodnění rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo jiného rozhodnutí o vazbě, jehož důsledkem je ponechání obviněného ve vazbě, musí být, kromě obecných náležitostí (§ 134 TŘ), uvedeny zvláštní náležitosti, a to:

---

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 326.

a) skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Toto ustanovení dává v kombinaci s § 67 TŘ soudci (soudu) právo vyjádřit se k důvodnosti celého trestního stíhání, a nejen tedy k důvodnosti vazby.

b) konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3. Dle tohoto ustanovení je nezbytné, aby soud uvedl konkrétní skutečnosti, informace, či fakta, která podporují jeho důvodnou obavu, že obviněný bude jednat, tak jak předpokládá § 67 TŘ. Dle ÚS není možné tuto náležitost odůvodnění obejít odkazem či citací textu příslušného zákonného ustanovení důvodů vazby bez jakéhokoliv odkazu na konkrétní okolnosti, které by měly existenci vazebních důvodů založit.⁶⁶

c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Toto písmeno vyjadřuje zásadu subsidiarity vazby. Soudce (soud) musí tedy odůvodnit i to, proč nebylo možné v konkrétním případě využít jiné, méně závažné opatření.

Vzhledem k tomu, že důsledky usnesení, které omezuje osobní svobodu obviněného, jsou závažné, je nezbytné požadovat kvalitní odůvodnění takového usnesení. Je nutné dodat, že odůvodnění o vazbě musí být řádné, vyčerpávající, úplné a tedy přezkoumatelné. I k tomu se vyjadřoval ÚS ve svých nálezech.⁶⁷ Dle ÚS se nelze spokojit s pouhým odkazem na obsah spisu, jinak by takové závěry nasvědčovaly porušení ústavního principu zákazu libovůle.⁶⁸ Vysoké nároky na takové odůvodnění jsou kladeny, mimo jiné, z toho důvodu, že s velkou pravděpodobností dojde k přezkumu rozhodnutí stížnostním soudem.

Závěrem lze říci, že je v souladu se zákonem v odůvodnění takového rozhodnutí požadovat vypořádání se s úvahami, které soud provedl při hodnocení důkazů a musí být jasně uvedeno pro jaký trestný čin je obviněný stíhán a jakými konkrétními okolnostmi je vazba odůvodněna.

---

⁶⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000

⁶⁷ Srov. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 74/06 ze dne 30. 10. 2006 a nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 781/04 ze dne 13. 12. 2005

4.2.1.1 Rozhodování o vzetí do vazby v přípravném řízení

Dle judikatury ESLP rozhoduje o vzetí obviněného do vazby nezávislý, objektivní a nestranný orgán.⁶⁹ V souladu s tímto rozhoduje dle českého právního řádu o vzetí obviněného do vazby výlučně soud. Pokud by o tom mohl rozhodovat státní zástupce, který v trestním řízení zastupuje jednu ze stran, nebyl by dodržen požadavek kontradiktornosti trestního procesu a rovnosti zbraní.

V přípravném řízení rozhoduje o vzetí obviněného do vazby na návrh státního zástupce soudce. Příslušný je soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh. Úkolem státního zástupce v tomto stádiu je zkoumat, zda důvody, které jsou obsažené v § 67 TŘ jdou podloženy konkrétními skutečnostmi, zvážit, zda nepostačí jiné mírnější opatření, než je vazba a příp. upravit návrh na vzetí do vazby předaný policejním orgánem.

Nejčastěji bude takový návrh v situaci, kdy byla zadržena osoba obviněného policejním orgánem dle § 75 TŘ, je dán některý z důvodů vazby a pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit. V takovém případě je však policejní orgán povinen zdržení státnímu zástupci bezodkladně ohlásit, předat mu opis protokolu, který vypracoval při zadržení a případně další materiál. Toto ustanovení dále stanoví, že návrh musí být podán tak, aby obviněný mohl být nejpozději do 48 hodin od zadržení odevzdán soudu, v opačném případě musí být propuštěn na svobodu.

Dále se bude jednat o situace, kdy půjde o obviněného, který byl v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudcem či v řízení před soudem předsedou senátu vydán příkaz k zatčení, dle § 69 TŘ.

V neposlední řadě jde o situaci, kdy se bude jednat o osobu podezřelou dle § 76 odst. 1 TŘ, dle kterého může policejní orgán v naléhavých případech, je-li dán některý z důvodů vazby zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, i když proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání nebo popřípadě může jít o osobu převzatou policejním orgánem po omezení osobní svobody dle § 76 odst. 2 TŘ.

---

⁶⁹ ČAPEK, Jan, 1995. Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva: přehled judikatury a nejzávažnějších případů. Vzory podání. Praha: Linde. ISBN 80-856-4764-8, s. 25.

Pokud státní zástupce nenařídil propuštění zadržené osoby na podkladě jemu došlých materiálů či po provedeném výslechu, musí do 48 hodin od zadržení takovou osobu odevzdat soudu s návrhem na vzetí do vazby. Soudce, kterému návrh došel, je povinen zadrženou osobu vyslechnout a ve lhůtě 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce, rozhodnout.

V případě, že rozhodující soud shledá důvody vazby, vydá soud usnesení o vzetí do vazby a nedojde tak k propuštění zadrženého na svobodu. Proti rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby dle § 68 odst. 1 TŘ je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek. O takové stížnosti rozhoduje nadřízený soud.

4.2.1.2 Rozhodování o vzetí do vazby v řízení před soudem

Tato fáze je zahájena podáním obžaloby, kdy se přípravné řízení dostává do fáze před soudem. K rozhodování o vzetí do vazby je dle § 2 odst. 9 TŘ příslušný soud, tedy senát nebo samosoudce.

Rozhodování o vzetí obviněného do vazby v řízení před soudem se stejně jako v přípravném řízení, děje formou usnesení, proti kterému je možné podat stížnost k nadřízenému soudu. Odchytkou však je to, že takovému vzetí do vazby nepředcházelo zadržení nebo zatčení.

4.2.2 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Stížnost proti rozhodnutí o vazbě je opravný prostředek, který lze podat proti rozhodnutí, která jsou vypočtena v § 74 odst. 1 TŘ. Obecnou úpravu stížnosti nalezneme v § 141 TŘ. Na základě těchto ustanovení trestního řádu je tedy přípustná stížnost proti rozhodnutí o vazbě. Dle TŘ se na rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě obdobně užití ustanovení o vazebním zasedání.

Osobou oprávněnou podat stížnost je dle § 142 odst. 1 a 2 TŘ, obviněný, kterého se usnesení přímo dotýká, státní zástupce, který dal svým návrhem k usnesení podnět,

a osoba, která může podat odvolání ve prospěch obviněného. Státní zástupce je jediný, kdo může podat stížnost v neprospěch obviněného.

TŘ upravuje lhůtu a místo pro podání stížnosti ve svém § 143, ve kterém stanoví, že stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení.

Zákonodárce zvolil takovou konstrukci, že stížnost obviněného proti rozhodnutí o vazbě nemá odkladný (suspenzivní) účinek. Tuto konstrukci lze dle mého názoru považovat za správnou, a to z toho důvodu, že v případě, že by stížnost suspenzivní účinek měla, byl by obviněný v době rozhodování na svobodě. V takovém případě si lze představit, že by docházelo k maření průběhu trestního řízení, zejména by mohly být naplněny obavy, pro které byla na obviněného vazba uvalena.

Odkladný účinek naopak má stížnost stran proti rozhodnutí o připnutí peněžité záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby pro vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Jinými slovy, je-li vyhlášen zprošťující rozsudek, nemá stížnost státního zástupce odkladný účinek.

V této souvislosti stojí za připomenutí posun v právní úpravě, který je, dle mého názoru, vývojem správným směrem. Dnes již zrušená právní úprava umožňovala, aby, i po zproštění obžaloby, mohl státní zástupce podat stížnost, která měla odkladný účinek, a proto musel obžalovaný zůstat ve vazbě až do pravomocného rozhodnutí o opravném prostředku. K této problematice se vyjádřil ÚS, který vyslovil neústavnost tehdejšího § 74 odst. 2, který zakotvoval „*oprávnění státního zástupce rozhodnutí soudu o propuštění z vazby, byť na časově omezenou dobu, zvrátit.*“⁷⁰ Tento nálezn zrušil výše uvedené ustanovení a od té doby bude vždy po vydání zprošťujícího rozsudku obžalovaný neprodleně propuštěn na svobodu.

Co se týká důvodů, pro které je možné usnesení napadnout, jde o nesprávnost některého jeho výroku, nebo pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení.

---

⁷⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20. 4. 2010

4.2.3 Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Dle § 71 odst. 1 jsou orgány činné v trestním řízení povinny v každém stádiu řízení průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a § 73a. Přihlížejí zároveň také k tomu, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Tato povinnost se týká zejména policejního orgánu a státního zástupce, jehož úkolem je dozorovat přípravnému řízení.

Soudce tak činí v přípravném řízení pouze při rozhodování o:

1. žádosti obviněného o propuštění z vazby,
2. návrhu státního zástupce na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě,
3. změně důvodu vazby, jestliže byl shledán nový důvod vazby, nebo
4. stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě.

V řízení před soudem se již tato povinnost týká pouze soudu, který danou věc projednává, a státní zástupce i obviněný zde mají postavení strany. Toto ustanovení zdůrazňuje, že k přezkoumání dochází zejména na základě žádosti obviněného a teprve následně, není-li taková žádost podána, přichází přezkum z úřední povinnosti.⁷¹

Dle § 71 odst. 2 musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby, jestliže a) pomine důvod vazby. Může se jednat o situaci, kdy pominul jeden, více nebo všechny důvody vazby a může se jednat o důvody základní i kvalifikované. Druhým alternativním důvodem neprodleného propuštění z vazby je písm. b), které stanoví, že je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4.

Takové rozhodnutí o propuštění z vazby má povahu usnesení (§ 74 odst. 1), proti kterému je přípustná stížnost, jež má za splnění podmínek uvedených v § 74 odst. 2 odkladný účinek.

---

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 804.

Účelem tohoto ustanovení je nepřetržité zkoumání, rozhodování a propuštění obviněných z vazby, jestliže nastanou předpoklady zákonem předvídané.

4.2.4 Žádost o propuštění z vazby

Ustanovení § 71a TŘ upravuje právo obviněného žádat o propuštění z vazby kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. Za žádost o propuštění z vazby se považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu. O takové žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí třiceti dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby.

Souhlasím s názorem, že časové omezení opětovné žádosti (neuvede-li obviněný nové důvody) má předcházet opakovaným žádostem v případech, kdy při stejných podmínkách, rozhodných z hlediska důvodnosti vazby, jde o opakování předchozích důvodů.⁷² Požadavek zákonodárce, stanovující třicet dnů pro podání nové žádosti, proto považuji za legitimní. Předchozí právní úprava, do novely provedené zákonem č. 459/2011 Sb., stanovovala kratší interval, a to čtrnáct dnů.

Tento vývoj právní úpravy považuji za pozitivní, protože lze předpokládat, že obviněný je vzat do vazby po pečlivém uvážení soudu a lze tedy očekávat, že obviněný je ve vazbě z patřičných důvodů. Zároveň si lze představit situaci, kdy by kratší lhůta pro podání žádosti (čtrnáct dnů) mohla ve svém důsledku vést k oslabení práva vazebně stíhaných, a to z toho důvodu, že by často opakovaným žádostem, nemusela být přikládána taková váha. V tomto ohledu by nebylo možné vyloučit určité zautomatizování rozhodování příslušných soudů, které by mohly argumentovat tím, že se žádostí zabývaly v nedávné době a nedošlo tak k podstatným změnám v situaci obviněného.

---

⁷² JELÍNEK, Jiří, 2016. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 6. Praha: Leges. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9, s. 678.

4.2.5 Rozhodování o dalším trvání vazby

Rozhodování o dalším trvání vazby je upraveno v § 72 TŘ. Toto rozhodování bylo novelou TŘ č. 459/2011 Sb. svěřeno výhradně soudu. Odst. 1 tohoto ustanovení stanoví povinnost soudci, každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení, rozhodnout na návrh státního zástupce o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby. Pojem jiné rozhodnutí o vazbě není dále nijak specifikován, ale, dle názoru J. Jelínka, sem lze zařadit pouze rozhodnutí soudu, jehož důsledkem je ponechání obviněného ve vazbě.⁷³

Dle odst. 2 tohoto paragrafu je třeba návrh státního zástupce doručit soudu nejpozději do patnácti dnů před uplynutím výše uvedené lhůty tři měsíců.

Odst. 3 stanoví výjimku z uvedené povinnosti rozhodovat o dalším trvání vazby každé tři měsíce v situacích, kdy dochází k podání obžaloby proti obviněnému, který se stále nachází ve vazbě (příp. návrh na schválení dohody o vině a trestu sjednané obviněným atd.). V takových případech je soud povinen rozhodnout nejpozději do třiceti dnů o tom, zda se ve vazbě obviněný ponechává, nebo zda se z vazby propouští.

Konečně odst. 4 upravuje situaci, kdy tato tříměsíční lhůta skončí v průběhu řízení o opravném prostředku. V takovém případě je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění z vazby příslušný nadřízený soud. Při předložení spisu jej soud, proti jehož rozhodnutí byl podán opravný prostředek, vyrozumí o konci této lhůty.

V této souvislosti je na místě zmínit nález ÚS, ve kterém se vyjádřil, že na rozhodování o prodloužení vazby je nutné vztáhnout vyšší požadavky, než na rozhodování o vazbě.⁷⁴

---

⁷³ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou, op. cit. s. 688.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994

4.2.6 Vazební lhůty

Institut vazby je spojen s mnoha lhůtami, které je nutné v průběhu trestního řízení dodržovat. Důsledné dodržování těchto lhůt vyplývá, mimo jiné, z čl. 38 odst. 2 LZPS, který stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Tyto lhůty jsou zásadní, protože nedodržení některých z nich má za následek propuštění obviněného na svobodu. Jedná se zejména o následující lhůty, které určují:

1. rozhodnutí prvostupňového soudu o vazbě,
2. nejvyšší přípustnou dobu trvání vazby,
3. přezkum trvání důvodů vazby,
4. žádost obviněného o propuštění z vazby,
5. rozhodování o dalším trvání vazby.

4.2.6.1 Rozhodnutí prvostupňového soudu o vazbě

V případě rozhodování soudce v přípravném řízení je dán velmi krátký časový limit v délce 24 hodin od zatčení resp. od zadržení, v rámci kterého musí být obviněný předveden před soudce k rozhodnutí o omezení jeho osobní svobody. Otázka, která se v této souvislosti nabízí, je, zda lze tuto lhůtu považovat za adekvátní. Na jednu stranu chrání osobu obviněného, ale na druhou stranu se zdá být velmi striktní pro soudce, který musí v tomto časovém limitu prostudovat někdy obsáhlý spis, nařídít vazební zasedání, vyslechnout obviněného atd. Jako možné řešení lze navrhnout zkrácení časového limitu zadržení obviněného před předáním soudu a naopak prodloužení lhůty pro rozhodnutí soudu.

Dále se v tomto ohledu se jeví jako nevyhovující absence časového limitu pro přezkoumání rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby stížnostním soudem. Žádná taková lhůta není stanovena a lze pouze poukázat na obecnou zásadu § 2 odst. 4 TŘ, aby byly vazební věci projednány s největším urychlením.

4.2.6.2 Nejvyšší přípustná doba trvání vazby

Za zásadní v tomto kontextu považuji téma maximální délky vazby, které je velmi důležité zejména pro obviněného. Úprava nejvyšší přípustné doby trvání vazby je upravena v § 72a a 72b TŘ.

Dle § 72a odst. 4 TŘ se začíná doba trvání vazby počítat ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Tento okamžik je rozhodující z pohledu nejvýše přípustné doby trvání vazby dle § 72a TŘ a také nepřekročitelných lhůt stanovených v úpravě zatčení a zadržení dle LZPS. V ostatních případech (např. rozhodování o dalším trvání vazby) hraje rozhodující roli právní moc předchozího rozhodnutí o vazbě. Na druhé straně se za ukončení vazby ve smyslu vazebních lhůt považuje okamžik nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu. S tímto názorem však nesouhlasí judikatura ESLP, ze které vyplývá, že zbavení osobní svobody po vyhlášení odsuzujícího rozsudku prvoinstančního soudu se za vazbu nepovažuje.⁷⁵ Výsledkem tedy je, že se vypočtená délka trvání vazby podle ESLP mnohdy liší od výpočtu dle vnitrostátního práva.

Dle tohoto ustanovení může vazba trvat v přípravném řízení a řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. I v tomto ustanovení můžeme nalézt projev zásady zdrženlivosti a rychlosti řízení. Mimo toto základní pravidlo, které by nemuselo zabránit účelovému prodlužování vazby, dále zákonodárce upravuje konkrétní maximální délky trvání vazby. V závislosti na typové závažnosti trestné činnosti se rozmezí pro tyto maximální délky pohybují v rozmezí od jednoho roku do čtyř let.

Dále je upraveno, že celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout jeden rok, je-li trestní stíhání proti obviněnému vedeno pro přečin. Dvěma lety je omezena nejvýše přípustná délka vazby při trestním stíhání obviněného pro zločin. Vazební stíhání obviněného pro zvlášť závažný zločin je limitováno dobou tří let. A nakonec, maximální hranice čtyř let je stanovena v případě, že obviněný je stíhán pro zvlášť závažný zločin, za který je možné uložit výjimečný trest. Přestože jsou tyto lhůty zákonem striktně stanoveny a není možné je prodlužovat, je nezbytné mít na

---

⁷⁵ KMEC, Jiří, David KOSARĚ, Jan KRATOCHVÍL a Michal Bobek, 2012. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3, s. 509-510.

paměti § 72b, který upravuje situaci, kdy může být obviněný ponechán ve vazbě i po uplynutí nejvyšší přípustné doby.

Pro určení, která z těchto dob se aplikuje, je v případě trestního stíhání obviněného pro více trestných činů, rozhodující trestný čin nejpřísněji trestný. Zároveň může nastat situace, kdy dojde v průběhu řízení k překvalifikování trestného činu na čin mírněji trestný. V takovém případě, došlo-li k překročení nejvyšší přípustné doby, musí být obviněn neprodleně propuštěn na svobodu.

Dle odst. 2 uvedeného paragrafu připadá jedna třetina uvedených maximálních dob trvání vazby na přípravné řízení a zbylé dvě třetiny na řízení před soudem. Nejde jen o to, aby celková doba trvání vazby byla teoreticky takto rozdělena, ale především o to, aby se zmíněné třetiny skutečně dodržovaly.⁷⁶ Není-li přípravné řízení nebo řízení před soudem skončeno před uplynutím této doby, musí být nejpozději v poslední den této lhůty obviněný propuštěn na svobodu.

Pro lepší ilustraci přikládám následující tabulku:⁷⁷

DRUH TRESTNÉHO ČINU	Celková doba vazby (přípravné řízení + soudní řízení)	Maximální délka vazby v přípravném řízení (1/3 doby)	Maximální délka vazby v řízení před soudem (2/3 doby)
Přečin	1 rok	4 měsíce	8 měsíců
Zločin	2 roky	8 měsíců	16 měsíců
Zvlášť závažný zločin	3 roky	12 měsíců	24 měsíců
Zvlášť závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest	4 roky	16 měsíců	32 měsíců

⁷⁶ KRÁL, Vladimír, 2001. K nové právní úpravě vazebního řízení. Bulletin advokacie. (11-12), 6, s. 73.

⁷⁷ Tabulka byla převzata a doplněna z ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA, 2013, op. cit. s. 285.

Toto rozdělení reflektuje postulát, že nejdůležitějším stádiem trestního řízení, ve kterém by mělo ležet těžiště dokazování a rozhodování, je hlavní líčení, a že přípravné řízení slouží především k tomu, aby připravilo řízení před soudem.⁷⁸ Důležité je doplnit, že tyto limity, které jsou stanoveny pro jednotlivá řízení nelze přesouvat.⁷⁹

Ustanovení § 72a odst. 3 představuje výjimku z výše uvedeného, kdy je stanoveno, že vazba dle § 67 písm. b) TŘ může trvat maximálně tři měsíce. Dále je v tomto odstavci uvedeno, že v případě, že obviněný není ve vazbě i z jiného důvodu, musí být po uplynutí tří měsíců propuštěn nejpozději poslední den této lhůty. V případě, že bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu soudce/soud. Přesto ani v tomto případě nesmí dojít k překročení lhůt stanovených v § 72a odst. 1 TŘ. Toto ustanovení má zabránit zneužití koluzní vazby orgány činnými v trestním řízení k držení obviněného ve vazbě nad nezbytně nutnou dobu. Tato obava zde může existovat právě proto, že koluzní vazbu nelze nahradit opatřeními nahrazující vazbu dle § 73 a 73a TŘ.

Pro úplnost je nutné dodat, že dle § 72a odst. 5 se do celkové doby trvání vazby nezapočítává vazba, o níž bylo rozhodnuto v řízení o mimořádných opravných prostředcích (řízení o dovolání, řízení o stížnosti pro porušení zákona, řízení o povolení obnovy, řízení po zrušujícím nálezu ÚS, řízení o výkonu trestu vyhoštění, řízení dle zákona o mezinárodní justiční spolupráci).

Ustanovení § 72b TŘ dále doplňuje, že v případě, kdy byl soudem vyhlášen rozsudek, kterým byl obviněný odsouzen pro zvlášť závažný zločin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nezapočítává se doba vazby od vyhlášení takového rozsudku do nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo do zrušení takového rozsudku do celkové doby trvání vazby.

Z podstaty institutu vazby, tak jak byl popsán v této práci, vyplývá, že vazba je mimořádný prostředek, který by měl trvat pouze nezbytně nutnou dobu. V případě, že vazba trvá delší dobu, má to závažný dopad na život vazebně vězněného. Mezi tyto

---

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 561.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 325.

závažné dopady lze zařadit nepřípustný zásah do osobní svobody obviněného, ztrátu a narušení sociálních vztahů obviněného a v neposlední řadě problém s resocializací v případě, že obviněný nebyl v průběhu trestního řízení shledán vinným.

Po provedené analýze právní úpravy a judikatury je složité stanovit jednoznačné závěry a hranice týkající se délky trvání vazby, a to z toho důvodu, že je vždy nutné posuzovat konkrétní okolnosti každého případu.

5 Problémy institutu vazby

Bez veškerých pochybností je zřejmé, že ke zdárnému průběhu trestního řízení je nezbytné zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení, zejména osoby, proti níž je řízení vedeno. Proto na úvod tohoto oddílu připomenu náleží ÚS, ve kterém Ústavní soud uvedl, že vazba patří „společně se zadržením a zatčením mezi nezávažnější procesní zásahy do práv obviněného. Obsah právního institutu vazby představuje vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení.“⁸⁰

Z povahy věci samotného institutu vazby je zřejmé, že v průběhu vazebního řízení dochází ke střetu dvou protichůdných zájmů. Prvním z těchto zájmů je usnadnění trestního stíhání orgánům činným v trestním řízení.⁸¹ Toto usnadnění lze spatřovat např. v tom, že orgány činné v trestním řízení mají jistotu, že se vazebně stíhaný obviněný dostaví v konkrétní den a hodinu k výslechu, či na hlavní líčení. Na druhé straně, vazební trestní stíhání podstatným způsobem znesnadňuje pozici obviněného v mnoha ohledech, protože „vazba obviněného je vždy zásahem do osobní integrity obviněného, který vždy následně ovlivní jeho osobní život, pracovní, rodinné i sociální vazby“.⁸²

V této části se pokusím nastínit, dle mého názoru, významné problémy, které s sebou vazba přináší a může se tak v některých ohledech jevit jako kontroverzní opatření.

5.1 Rozpor se zásadou presumpce nevinny

Vazba bezpochyby patří mezi základní instituty trestního řízení a jako taková se často dostává do konfliktu se zásadou presumpce nevinny. Zásada presumpce nevinny je jednou ze základních zásad celého trestního procesu. Tato zásada vyjadřuje princip, že se má na obviněného pohlížet jako na nevinného až do vyslovení viny pravomocným

---

⁸⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20. 4. 2010

⁸¹ VANTUCH, Pavel, 2010, op. cit. s. 335.

⁸² KLÍMA, Karel, 2009. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-140-3, s. 1371.

rozhodnutím příslušného soudu. Přestože osoba vazebně vězněná může být pachatelem trestného činu, který se této osobě klade za vinu, je nutno tuto zásadu respektovat.⁸³

Ustanovení § 2 ZVV tuto zásadu zakotvuje, přestože není dále promítnuta do textu zákona a ani do reálného výkonu vazby. Obecně jsou podmínky výkonu vazby vnímány mezi veřejností jako přísnější, než samotný výkon trestu odnětí svobody. Tato úprava se zdá být nelogická, protože pokud existuje potřeba omezit pravomocně neodsouzenou osobu na osobní svobodě, pak by pro takovou osobu (vzhledem k dosavadní nevině) měly plynout lepší podmínky a zacházení než s osobami, u kterých byla vina prokázána. Překvapující je, že ZVV neobsahuje ani ustanovení, které obsahuje § 2 odst. 1 ZVTOS, a které klade důraz na omezení škodlivých následků zbavení svobody. Je možné konstatovat, že ZVTOS respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného v širším rozsahu, protože garance práv odsouzených je zde upravena detailněji.

5.2 Základní lidská práva vězněných

Jak již bylo několikrát uvedeno výše, vazba se mimo jiné dostává do konfliktu s právem na osobní svobodu. V této části se však zaměřím na další lidská práva, do kterých je vazbou zasahováno.

Není žádných pochyb o tom, že vazba může u některých osob umístěných ve vazbě vyvolat závažné negativní následky, které mohou být způsobeny různými faktory. Mezi tyto faktory lze zařadit: deprimující prostředí a stres, ztrátu soukromí, narušení sociálních vazeb a ztrátu kontaktu s blízkými osobami. Z psychologického hlediska je tak vazba bezpochyby velmi zátěžovou situací pro všechny osoby, zejména pro ty, které jsou vazebně vězněny poprvé. Dokonce je prokázáno, že vazba má ještě těžší dopad na psychiku, než samotné odnětí svobody.⁸⁴

V této části se proto zaměřím na jednotlivá práva a povinnosti vazebně vězněných, zejména se pokusím vystihnout problematiku části jak právní úpravy, tak

---

⁸³ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal Bobek, 2012, op. cit. s. 795.

⁸⁴ MATOUŠKOVÁ, Ingrid, 2013. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 149.

problémy vyplývající z praxe. Tato práva a povinnosti jsou detailněji stanoveny v zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který je samostatným a odlišným zákonem od zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Tento zákon, ve své hlavě III. stanovuje jednotlivá práva a povinnosti osob ve vazbě. Prováděcím, a tedy podzákonným předpisem, je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb. řád výkonu vazby ze dne 21. dubna 1994 (dále jen „Řád“).

Dříve, než dojde k detailnímu rozboru jednotlivých problémů, je dle mého názoru na místě připomenout, že není možné resignovat na adekvátní ochranu práv osob vazebně vězněných, a to z toho důvodu, že jedná o osoby pravomocně neodsouzené a tedy nevinné. Dále z toho důvodu, že nelze od vazebně vězněného osoby očekávat, že bude dodržovat své povinnosti, pokud vidí, jak jiní své povinnosti porušují.

5.2.1 Právo nebýt mučen

LZPS upravuje ve svém čl. 7 odst. 2, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, či trestu. Osoby ve výkonu vazby, jejichž osobní svoboda byla omezena, bezpochyby čelí zvýšenému riziku mučení, krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání či jiného špatného zacházení.⁸⁵ Právo nebýt vystaven takovému jednání je dále chráněno v § 61 Řádu, který stanoví, že obviněný má právo na ochranu své osobnosti před neoprávněným násilím, jakýmikoliv projevy ponižování lidské důstojnosti, urážkami nebo výhrůzkami. Toto základní lidské právo vazebně vězněného může být konfrontováno jak ve vztahu k ostatním obviněným, tak ve vztahu k zaměstnancům vazební věznice. Neuspokojivé zjištění přináší Zpráva z návštěv vazebních věznic z dubna 2010 (dále jen „Zpráva“)⁸⁶ Veřejného ochránce práv, ze které vyplývá, že k násilí ze strany zaměstnanců vůči vězňům občas dochází, a to hlavně na místech, která nejsou pod dohledem kamer.⁸⁷

---

⁸⁵ MAREČKOVÁ, Jana, 2004. Kontrolní mechanismy dodržování práv vězněných osob. *Trestněprávní revue*. (9), 2, s. 279.

⁸⁶ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva z návštěv vazebních věznic. 2010 [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, [cit. 2017-05-28]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2010/Vazebni_veznice_2010.pdf

⁸⁷ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, 2010, op. cit. s. 34.

5.2.2 Péče o zdraví

Pod péčí o zdraví, lze zahrnout, mimo jiné, nárok na pravidelnou stravu, na kterou má obviněný nárok dle § 11 ZVV. Dále tento zákon ve svém § 18 stanoví, že obviněný má právo na nepřetržitý osmihodinový spánek a nárok na jednu hodinu vycházky denně.

V § 19 ZVV jsou sice upraveny podmínky pro zaměstnávání obviněných, v realitě je však toto právo přednostně zajišťováno pro osoby odsouzené ve výkonu trestu. Pracující vazebně vězněná osoba je většinou zaměstnána v rámci provozu věznice (např. úklidové práce, roznáška jídla), a proto není počet pracovních míst dostatečný. Pracující vazebně vězněná osoba je tedy v českém prostředí spíše výjimkou.

Za velmi znepokojující proto považuji, že mimo tato práva úplně chybí jakákoli úprava a tedy garance péče o volný čas obviněných. Kromě hodinového pobytu na čerstvém vzduchu, tráví obviněný celý den v cele, což může negativně to ovlivnit jejich psychický stav. Z informací neziskových organizací však vyplývá, že by obvinění rádi pracovali, a to zejména s ohledem na plynutí času.

Mezi další součást o péče o zdraví lze zařadit právo obviněného na zdravotní služby, které garantováno § 18 odst. 3. Detailnější úpravu poskytuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Tato ustanovení ZVV provádějí čl. 31 LZPS, dle kterého je každému zaručeno právo na ochranu zdraví.

Podrobněji je upraveno, že obviněný podstoupí při nástupu do věznice preventivní vstupní lékařskou prohlídku, která má zjistit, zda je daná osoba zdravotně způsobilá k výkonu vazby. K těmto vstupním prohlídkám se vyjádřil i Veřejný ochránce práv ve své rozsáhlé Zprávě. Dle této Zprávy nejsou vždy vstupní lékařské prohlídky provedeny v den nástupu do výkonu, což je způsobeno nedostatkem lékařů.⁸⁸ Tento postup je také velmi nežádoucí, a to vzhledem k tomu, že může vést ke špatnému zařazení obviněného nebo nezachycení infekčního onemocnění jako je TBC nebo

---

⁸⁸ MOTEJL, Otakar, 2010. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-606-6, s. 39.

hepatitida.⁸⁹ Zároveň může zpráva z takové vstupní lékařské prohlídky také posloužit jako důkazní materiál v případě dokazování špatného zacházení.⁹⁰

Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že osoby přijímané do vazby by měly být preventivně prohlédnuty lékařem ještě v den nástupu.

5.2.3 Zachování lidské důstojnosti

V souvislosti s umístěním ve vazební věznici existuje široká škála práv vazebně vězněných osob, která naplňuje požadavek čl. 10 odst. 1 LZPS garantující každému právo na zachování lidské důstojnosti. ZVV ve svém § 2 stanoví zásady výkonu vazby a zaručuje, že nebude ponižována lidská důstojnost, a že obviněný nesmí být podroben fyzickému ani psychickému nátlaku.⁹¹ Mezi tato práva lze zařadit právo na základní vybavení cel, zahrnující právo každého obviněného na lůžko, skříňku na uložení osobních věcí, stolek, židli a v neposlední řadě sociální zařízení, oddělené od zbývajících prostorů cely neprůhlednou zástěnou. Dále má dle § 12 ZVV obviněný, za splnění podmínek hygienické a estetické nezávadnosti, právo užívat vlastní oděv a obuv. Přestože existuje právní úprava garantující respektování lidské důstojnosti, v praxi není tento požadavek vždy naplněn. Při konfrontaci s požadavkem na zachování lidské důstojnosti, pokládám za nevyhovující nedostatečné prostory pro venkovní aktivity a zároveň nedostatek vnitřních aktivit pro vazebně vězněné osoby.⁹² Za problematické dále považuji, ustanovení § 21 odst. 3 ZVV, které obviněnému stanoví povinnost se v určitých případech podrobit osobní prohlídce. Vzhledem k tomu, že mají tyto prohlídky kolektivní ráz, považuji za nerespektování lidské důstojnosti situaci, kdy se musí být obviněný svléct donaha.

---

⁸⁹ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, 2010, op. cit. s. 26.

⁹⁰ Ustanovení § 7 odst. 1 věta druhá řádu výkonu vazby – „V případě zjevných stop po zranění na těle obviněného se vyhotoví záznam a předvádějícímu orgánu Policie se umožní, aby se k němu vyjádřil a případně přiložil zprávu o lékařské prohlídce.“

⁹¹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid, 2013, op. cit. s. 149.

⁹² VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, 2010, op. cit. s. 18.

5.2.4 Povinnosti vazebně vězněných

Naproti právům obviněných ve výkonu vazby, stojí jejich povinnosti. Tyto povinnosti jsou zejména stanoveny v § 21 ZVV. Dále jsou tyto povinnosti rozpracovány i Řádem a vnitřními (interními) řády věznic, které mají charakter podzákoných právních předpisů.

Formulaci některých povinností považuji za velmi obecnou a vágní. Zejména pojmy jako zásady slušného chování a zájem zajišťování vnitřního pořádku ve věznici lze označit za nejasné a mohou vést ke zneužití. V této souvislosti je na místě navrhnout jako možné řešení legislativní zpřesnění tak, aby povinnosti mohly být vynucovány, pokud jsou jednoznačně stanoveny.

Z tohoto oddílu jednoznačně vyplývá, že výkonem vazby nedochází pouze k omezení práva na osobní svobodu jednotlivce, ale může dojít k závažným zásahům do dalších základních práv garantovaných LZPS, a to zejména: práva na ochranu před krutým, nelidským nebo ponižujícím zacházením, práva na ochranu zdraví a práva na zachování lidské důstojnosti. Z výše uvedeného je zřejmé, že tato lidská práva jsou ve vazbě snadněji omezitelná, a proto je, dle mého názoru, nezbytné takovému omezování zabránovat a předcházet.

5.3 Právo být slyšen

Právo být slyšen je v tomto kontextu právo spojující prvky práva trestního a práva ústavního. Dle nálezu Ústavního soudu je přítomnost osoby, o jejímž zbavení osobní svobody je rozhodováno, zásadní, a to proto, že přispívá k uplatnění principu, že člověk je subjektem s lidskými právy a nikoliv pouze objekt, o jehož svobodě je možno rozhodovat bez jeho přítomnosti.⁹³

Protože vývoj tohoto práva prošel na území České republiky dlouhým a zajímavým vývojem, pokusím se jej na úvod této části přiblížit, kdy za zásadní

---

⁹³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. 1. 2014

považují připomenout vývoj nejdůležitější judikatury ESLP, která slouží jako vodítko pro vývoj tohoto institutu v České republice.

5.3.1 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

EÚLP zakotvuje procesní záruky rozhodování o vazbě v čl. 5 odst. 3 a 4. Je však nezbytné dodat, že odst. 3 výše uvedeného článku se vztahuje na rozhodování o vzetí obviněného do vazby a odst. 4 se týká rozhodování o dalším trvání vazby.

Právo být slyšen a požadavek na osobní slyšení v řízení o návrhu na přezkoumání zákonnosti zbavení svobody, není přímo zakotven v čl. 5 odst. 4 EÚLP,⁹⁴ ale byl dovozen z rozsáhlé judikatury ESLP.⁹⁵ Proto považují za nezbytné zmínit zásadní rozhodnutí ESLP týkající se tohoto práva. Jako první ze zlomových rozhodnutí vnímám případ **Assenov v. Bulharsko**, ve kterém se ESLP vyjádřil, že rozhodovat o vazbě v neveřejném zasedání bez účasti obviněného je v rozporu s čl. 5 odst. 4 EÚLP.⁹⁶ Dále se problematikou práva být slyšen v odvolacím řízení zabýval i v případě **Nikolova v. Bulharsko**, ve kterém ESLP zdůraznil důležitost kontradiktornosti procesu neboli rovnosti zbraní státního zástupce a osoby ve vazbě. ESLP se v tomto rozhodnutí jednoznačně vyjádřil, že, jedná-li se o osobu zbavenou svobody podle čl. 5 odst. 1 písm. c), musí se konat slyšení (audience, hearing).⁹⁷

Jak již bylo uvedeno výše, čl. 5 odst. 4 EÚLP se vztahuje na každé rozhodnutí o dalším trvání vazby, kromě prvostupňového rozhodování o vzetí do vazby (aplikuje se čl. 5 odst. 3), a to bez ohledu na to, zda se rozhoduje na návrh obviněného nebo z moci úřední. Procesní záruky čl. 5 odst. 4 EÚLP je tedy nutné aplikovat na:

1. rozhodování soudu o stížnosti obviněného proti usnesení o vzetí do vazby,
2. rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby,
3. rozhodování soudu o stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby,

---

⁹⁴ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal Bobek, 2012, op. cit. s. 540.

⁹⁵ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal Bobek, 2012, op. cit. s. 540.

⁹⁶ Stejně např. rozhodnutí ESLP ze dne 19. 10. 2000 ve věci Wloch v. Polsko, stížnost č. 27785/95; dále Kawka v. Polsko ze dne 9. 1. 2001, stížnost č. 25874/94

⁹⁷ Rozhodnutí ESLP ze dne 25. 3. 1999 ve věci Nikolova proti Bulharsku, stížnost č. 31195/96

4. rozhodování soudu o dalším trvání vazby z moci úřední.⁹⁸

V neposlední řadě stojí za zmínku případ **Grauzinis v. Litva**. V tomto rozhodnutí ESLP konstatoval, že v případě, že domácí právo umožňuje podat odvolání proti rozhodnutí o vazbě, musí i proces před odvolacím orgánem splnit požadavky, které vyplývají z čl. 5 odst. 4 EÚLP.⁹⁹ Čl. 5 odst. 4 EÚLP se tedy vztahuje i na případy rozhodování o opravném prostředku proti rozhodnutí o vzetí do vazby, pokud vnitrostátní právo takový opravný prostředek připouští.¹⁰⁰

Na závěr této části si dovoluji připomenout, že rozhodnutí, která jsou vydaná ESLP, mají účinky *inter partes* tzn., že jsou závazná pro strany vystupující v řízení. Avšak ve vztahu k ostatním smluvním státům EÚLP, které nejsou stranou sporu, mají interpretační závaznost.¹⁰¹ Jinými slovy: Rozsudky ESLP nejsou formálně pramenem práva, ale mají interpretační význam pro výklad a rozvíjení norem obsažených v EÚLP.

5.3.2 Česká právní úprava před zavedením institutu vazebního zasedání a relevantní judikatura

Česká právní úprava týkající se práva být slyšen při rozhodování o dalším trvání vazby byla po relativně dlouhou dobu v rozporu s čl. 5 odst. 4 EÚLP, tak, jak je interpretován v ustálené judikatuře soudu,¹⁰² a to z toho důvodu, že právní úprava v České republice do novely č. 459/2011 Sb. neobsahovala žádné ustanovení, které by zakotvovalo právo obviněného na osobní výslech při rozhodování o dalším trvání vazby. Až tato novela zakotvila institut vazebního zasedání.

Dle tehdejšího znění § 240 TR bylo o vazbě a jejím dalším trvání rozhodováno formou neveřejného zasedání. Tato úprava vylučovala účast jiných osob, mimo členů senátu a zapisovatele, z neveřejného zasedání.

---

⁹⁸ HERCZEG, Jiří, 2005. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*. (10), s. 16.

⁹⁹ Stejně např. rozhodnutí ESLP ze dne 25. 1. 2005 ve věci *Singh v. Česká republika*, stížnost č. 60538/00

¹⁰⁰ HERCZEG, Jiří, 2005, op. cit. s. 15.

¹⁰¹ HERCZEG, Jiří, 2005, op. cit. s. 16.

¹⁰² HERCZEG, Jiří, 2005, op. cit. s. 16.

Tak, aby bylo možné porozumět jádru problému, v krátkosti nastíním vývoj judikatury ÚS. ÚS je instituce, která dohlíží na dodržování základních práv a svobod a z jeho judikatury je podstatný vývoj v otázce práva být slyšen a postupné reflektování judikatury ESLP.

V této věci lze za průlomový považovat nález ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. 573/02, kde ÚS uvedl: „*Právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení o pokračování či skončení omezení osobní svobody.*“ V tomto nálezu ÚS prohlásil současný stav za protiústavní a vyslovil se pro ústavně konformní výklad příslušných ustanovení TRŘ.

Touto problematikou se dále zabýval významný nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 45/04. Zde ÚS uvedl, že podle čl. 5 odst. 4 EÚLP je nutné slyšení obviněného soudem předtím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby. Dle ÚS výše uvedenému brání, § 242 odst. 2 TRŘ, které vylučuje účast obviněného (i kohokoliv jiného) při neveřejném zasedání. Vzhledem k tomu, že ÚS není pozitivním zákonodárcem a nemůže právní úpravu sám měnit, tak uvedený paragraf zrušil. Ve svém nálezu dále zákonodárci doporučil vytvoření nové právní úpravy, která by se týkala oblasti soudního přezkumu v rámci rozhodování o dalším trvání vazby jako úpravy speciální. ÚS v tomto nálezu judikoval, že na řízení o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu nelze aplikovat stejná měřítká, jako na řízení o stížnosti obviněného proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby. Proto při rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby váže povinnost slyšení na existenci kvalifikované žádosti obviněného. Na druhé straně, v případě rozhodování o stížnosti obviněného proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby, dovozuje bezvýjimečnou povinnost soudu provést slyšení obviněného před každým jednotlivým vazebním rozhodováním.

Judikatura ÚS tedy sloužila jako impuls pro novou právní úpravu, která by naplňovala požadavek osobního slyšení obviněného, tak aby byla v souladu s judikaturou ESLP a čl. 5 odst. 4 EÚLP.

5.3.3 Vazební zasedání

Výše uvedená novela č. 459/2011 Sb. přinesla změnu právní úpravy a zavedla nový institut vazebního zasedání. Cílem této úpravy bylo zjednodušit vazební řízení a posílit práva obviněného. Vazební zasedání je nově upraveno v § 73d a násl. TŘ. Vzhledem k tomu, že tato ustanovení TŘ byla přijata mimo jiné jako reakce na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/04, jimž bylo zrušeno ustanovení § 242 odst. 2, je jejím cílem zajistit právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení a tím zajistit ochranu jeho práv. Tato úprava je dle názoru doktríny nyní v souladu s čl. 5 odst. 4 EÚLP.¹⁰³

Vazební zasedání lze považovat za specifickou procesní formu, a to z toho důvodu, že je založena na využití pozitivních zkušeností s neveřejným a veřejným zasedáním, neboť představuje kombinaci prvků obou těchto zasedání.¹⁰⁴

Zákon v § 73d odst. 1 TŘ stanoví, že koná-li se hlavní líčení nebo veřejné zasedání, jehož se účastní obviněný, rozhodne soud o vazbě, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám.

Odst. 2 uvedeného paragrafu upravuje obligatorní případy vazebního zasedání, kdy stanoví, že rozhoduje-li soud o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení, rozhoduje vždy ve vazebním zasedání.

Odst. 3 vyjmenovává další případy rozhodování ve formě vazebního zasedání, a to v případě, že o to výslovně požádá obviněný nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. Iniciativa tedy nemusí vycházet pouze ze strany obviněného. V tomto ohledu se tedy, dle mého názoru, jedná o změkčení závěrů judikatury jak ÚS, tak ESLP, která úvahu soudce nezmiňuje.

Stejný odstavec dále doplňuje, že vazební zasedání však není třeba konat, i když o jeho konání obviněný výslovně požádal, jestliže:

---

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA, 2013, op. cit. s. 295.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel, 2013, op. cit. s. 926.

1. obviněný se jej následně odmítl zúčastnit,
2. obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě,
3. zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech, nebo
4. obviněný se propouští z vazby.

V této souvislosti považuji za diskutabilní písm. a) a c), ve kterých shledávám určité problematické aspekty.

Ustanovení 73d § 3 písm. a) upravuje situaci, kdy není nutné konat vazební zasedání, pokud se ho obviněný následně odmítne zúčastnit. Vzhledem k tomu, že vazba: *„izoluje obviněného od jeho rodinného a sociálního prostředí, má závažné důsledky sociální a psychologické, může sloužit jako prostředek nátlaku na obviněného, aby se dosáhlo jeho doznání.“*¹⁰⁵ Protože nikdo důvody odmítnutí nezkontroluje, může být takové odmítnutí výsledkem nátlaku či zastrašování.

Ustanovení § 73d § 3 písm. c) stanoví, že se vazební zasedání nemusí konat v případě, že zdravotní stav obviněného výslech neumožňuje. Toto ustanovení považuji za velmi diskutabilní vzhledem k tomu, že právě špatný zdravotní stav může být způsoben pobytem ve vazbě, nebo může být výsledkem špatného zacházení, či nepřeměřených podmínek. Další otázka, která je bezpochyby na místě: V případě, kdy je osoba v takovém zdravotním stavu, že není schopna osobního slyšení, je vůbec taková vazba důvodná. Dle mého názoru právě v situaci špatného zdravotního stavu obviněného může dojít k omezení práv závažnějším způsobem než v případě, kdy je osoba zcela zdravá.

K této problematice se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 10. 5. 2012, kdy konstatoval, že v souladu s ustanovením § 73d odst. 3, věta první TŘ je soud povinen sdělit obviněnému, že bude rozhodováno o jeho vazbě, a tím mu umožnit uplatnění jeho práv.¹⁰⁶ Dále uvedl, že: *„to neplatí v případech, kdy s ohledem na existenci některé z okolností uvedených v ustanovení § 73 odst. 3, věta druhá TŘ není třeba konat vazební zasedání.“* Názor NS potvrdil i ÚS, kdy konstatoval, že: *„neexistují-li zákonem stanovené podmínky, za nichž nemusí vazební zasedání*

¹⁰⁵ REPÍK, Bohumil, 2002, op. cit. s. 228.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tvo 9/12 ze dne 10. 5. 2012

*proběhnout, je věcí soudu, aby obviněného informoval o tom, že o vazbě bude rozhodovat, a poskytl mu tak možnost požádat o vazební zasedání.*¹⁰⁷

Přítomnost osob při vazebním zasedání je upravena v ustanovení § 73f. Odst. 1 tohoto paragrafu stanoví, že při vazebním zasedání musí být přítomni všichni členové senátu. V odst. 2, je upraveno to, že vazebního zasedání se vždy účastní obviněný. Účast obviněného může být zajištěna i prostřednictvím videokonferenčního hovoru. Dle dikce tohoto ustanovení není účast státního zástupce a obhájce nutná. Poslední odstavec uzavírá, že vazební zasedání se koná bez účasti veřejnosti.

Závěrem lze tedy shrnout, že právo být slyšen, které je současné právní úpravě realizováno v rámci vazebního zasedání, je velmi důležitým nástrojem, který dává obviněnému možnost vyjádřit se k vazebním důvodům ve smyslu § 67 a všem ostatním souvisejícím okolnostem (včetně možnosti náhrady vazby), tedy k důvodnosti své vazby.¹⁰⁸ Dále se jedná o nástroj, který dává obviněnému možnost vyjádřit se k podmínkám ve vazbě a tím je zajištěna kontrola zacházení s vazebně vězňenými a obecně podmínek ve vazebních věznicích. Tomuto názoru přisvědčil i ÚS ve svém nálezu, kde se vyjádřil, že: *„Účel konání vazebního zasedání je širší. Spočívá také v tom, aby soudci vazebně drženého na vlastní oči pravidelně spatřili a tento měl například možnost si osobně stěžovat na podmínky vazby.*¹⁰⁹

5.4 Institut náhrady škody

Přestože vazba byla uložena zcela v souladu se zákonem, může se později ukázat, že byla nespravedlivá, zejména prokáže-li se, že se skutek nestal nebo se neprokáže, že jej spáchal obviněný. V takovém případě je nutné neprávem vazebně vězňeného odškodnit, avšak otázka vyčíslování odškodnění se jeví jako velmi problematická. Tato obtížnost ve vyčíslování je dána zejména tím, že vazba podstatným způsobem často nevratně ovlivní život obviněného, který musí čelit dehonestaci ze strany společnosti, ztrátě zaměstnání, narušení rodinných a sociálních vazeb.

---

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 515/14 ze dne 15. 4. 2014

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013, op. cit. s. 296.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. 1. 2014

V případě neoprávněné vazby se použije zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (č. 82/1998 Sb.), který upravuje podmínky a rozsah odpovědnosti státu k náhradě škody. Tento zákon rozlišuje odpovědnost za škodu v případě nezákonného rozhodnutí, a to dle § 8 OdpŠk a odpovědnost v případě rozhodnutí o vazbě dle § 9 OdpŠk.

Úprava nároku na náhradu škody v případě rozhodnutí o vazbě je úpravou zvláštní vzhledem k charakteru tohoto rozhodnutí, který je zásadním zásahem do osobní sféry poškozeného. Z tohoto důvodu tento zákon zakotvuje specifický druh odpovědnosti státu. Speciálnost této úpravy lze dle mého názoru spatřovat ve dvou hlavních bodech, a to v:

1. Podmínkách odpovědnosti, které jsou stanoveny odlišně od obecné úpravy vymezené v § 8 tohoto zákona. Dle tohoto zákona je poškozeným osoba, na níž byla vazba vykonána, a která byla vzata do vazby na základě rozhodnutí soudu. Rozlišující podmínkou od obecné úpravy odpovědnosti za škodu je to, že zákon nevyžaduje, aby rozhodnutí o vzetí do vazby (prodloužení vazby) bylo pro nezákonnost zrušeno. Rozhodující je, zda byla na poškozeném vazba skutečně vykonána a zda mu v příčinné souvislosti s tímto vznikla škoda. Další podmínkou, stanovenou tímto paragrafem, je výsledek trestního řízení, při němž nedochází k odsouzení dotyčného, ale dochází k zastavení trestního stíhání, zproštění obžaloby nebo postoupení věci jinému orgánu.

Důležité je si uvědomit, že ne všechny případy zastavení trestního stíhání a zproštění obžaloby automaticky zakládají právo (přestože byly splněny ostatní podmínky) na náhradu škody. Příkladem může být zastavení trestního stíhání z důvodu, že obviněný v době činu nebyl pro nepřičetnost trestně odpovědný nebo situace, kdy vzetí do vazby zavíní sám poškozený.¹¹⁰

2. Dále v promlčení nároku na náhradu škody, kdy zakotvuje jedinou, objektivní promlčecí dobu v délce dvou let. Počátek běhu promlčecí doby se odvíjí od právní moci následného rozhodnutí, vydaného v trestním řízení (rozsudek, jímž byl obžalovaný zproštěn obžaloby, usnesení, jímž bylo trestní stíhání zastaveno,

---

¹¹⁰ VOJTEK, Petr, 2012. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-427-8, s. 119-120.

či rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu) s nímž zákon spojuje povinnost státu poskytnout odškodnění.¹¹¹

Výše uvedené však neplatí např. pro náhradu škody na zdraví, protože se tato škoda může projevit až později, a proto se zde použije obecná úprava § 32 odst. 3 OdpŠk. Proto se nárok na náhradu nemajetkové újmy promlčí ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o jejím vzniku. Objektivní lhůta činí deset let a je spojena s okamžikem, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen.

Vedle § 9 je dále možné využít obecnou úpravu v § 8 v případě, že rozhodnutí o vzetí do vazby bylo pro nezákonnost zrušeno, neboť v této situaci se jedná o škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím bez ohledu na výsledek trestního stíhání.

Na místě je také zmínit, že v případě, že by došlo k omezení osobní svobody orgánem státu bez vazebního rozhodnutí, je nutné takovou situaci posoudit jako nesprávný úřední postup.¹¹²

5.4.1 Újmy

Dle většinového názoru se tento druh odpovědnosti považuje za občanskoprávní odpovědnost, a proto platí subsidiarita občanského zákonu (č. 89/2012 Sb.). Poškozený může tedy požadovat náhradu skutečné škody v podobě nákladů řízení, která zahrnuje i náklady zastoupení, ušlý zisk a přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Existenci škody a příčinnou souvislost mezi jejím vznikem a vazebním stíháním musí prokázat poškozený.

1. Majetková újma

V případě majetkové újmy se nahrazuje skutečně vzniklá škoda a ušlý zisk. Tyto složky jsou na sobě nezávislé. V případě skutečně vzniklé škody má poškozený právo na náhradu nákladů řízení, které jsou většinou spojeny s tím, že vzetí do vazby je

---

¹¹¹ VOJTEK, Petr, 2012, op. cit. s. 336.

¹¹² VOJTEK, Petr, 2012, op. cit. s. 121.

důvodem nutné obhajoby. Patří sem i náklady výkonu vazby, které musel poškozený zaplatit státu.

Náhrada ušlého zisku se dle § 30 OdpŠk poskytuje v prokázané výši; není-li to možné, pak za každý započatý den výkonu vazby náleží poškozenému náhrada ušlého zisku ve výši 170,- Kč. Ušlý zisk většinou spočívá v ušlé mzdě po dobu vazebního stíhání nebo ztrátě obchodních příležitostí.

2. Nemajetková újma

Od novely č. 160/2006 Sb. se odškodňuje i nemajetková újma. V tomto kontextu je však důležité zmínit, že nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě, které bylo vydáno před účinností OdpŠk lze přiznat v době od 18. 3. 1992 (EÚLP vstoupila v platnost), a to přímou aplikací čl. 5 odst. 5 EÚLP.¹¹³

Nemajetková újma je nejčastěji představována újmou na zdraví (bolestné, ztížení společenského uplatnění), je-li v příčinné souvislosti s výkonem vazby. V případě nemajetkové újmy zákon uvádí kritéria, která následně rozvádí judikatura zejména NS. V této souvislosti došla judikatura NS k závěru, že za jeden den nezákonné vazby náleží částka v rozmezí 500,- až 1 500,- Kč, a to dle tří základních kritérií: povahy trestní věci, celkové délky omezení osobní svobody a následků v osobní sféře poškozené osoby.¹¹⁴

5.4.2 Odškodňování v praxi

Dle § 6 a § 14 OdpŠk je nezbytné náhradu škody nejprve požadovat po Ministerstvu spravedlnosti, jako příslušném úřadu, a až poté je možné náhradu škody nárokovat soudně. Z praxe však vyplývá, že Ministerstvo spravedlnosti uplatněné nároky často nevyřizuje v zákonné lhůtě, která činí šest měsíců. Uplynutím této lhůty navíc poškozenému vzniká nárok na úroky z prodlení.¹¹⁵ Taková praxe však má negativní důsledky pro státní rozpočet, protože v takovém případě má poškozený právo obrátit se následně se svým nárokem na příslušný občanskoprávní soud. To s sebou nese

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 3916/08 ze dne 11. 5. 2011

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2357/10 ze dne 11. 1. 2012

¹¹⁵ Usnesení kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/10 ze dne 13. 4. 2011

další finanční zátěž pro státní rozpočet nejen v podobě nákladů na takové občanskoprávní řízení, ale i v podobě náhrady nákladů občanskoprávního řízení, které může poškozený požadovat. Paradoxem je, že tyto náklady mohou převyšovat samotný nárok na úhradu nákladů právního zastoupení, kvůli čemuž se občanskoprávní řízení vede.

Závěrem lze říci, že s ohledem na komplikované vyčíslování náhrady škody, zejména v případě imateriální újmy dochází k mnoha soudním sporům a v případě zásahů do osobnostních práv k různým závěrům. Otázkou, která se tedy v této souvislosti nabízí a přináší mnoho teoretických i praktických dilemat, zůstává, zda je vůbec možné imateriální újmu, kterou neoprávněně vazebně vězněný utrpěl, vyčíslit a jak stanovit takový zákonný rámec. Přikláním se k názoru, že by určité problémy mohly být vyřešeny nastavením jednoduššího mechanismu, který by spočíval paušálních náhradách,¹¹⁶ s obligatorním uvážením konkrétním okolností jednotlivých případů. Dále, dle mého názoru, stojí za zvážení možnost poskytování náhrad automaticky, bez žádosti poškozeného.

5.5 Kontrolní mechanismy

Jak již bylo uvedeno výše, základní práva osob umístěných ve vazebních věznicích mohou být pobytem ve vazební věznici podstatně ohrožena či zasažena. Z tohoto důvodu právní úprava zakotvuje možnosti ochrany těchto práv. Tento závazek pro Českou republiku vyplývá i z mezinárodních úmluv o lidských právech¹¹⁷ a LZPS, dle kterých je povinna předcházet a zabraňovat špatnému zacházení s osobami omezenými na svobodě.¹¹⁸ V tomto ohledu existují v současné době tři hlavní způsoby kontroly.

---

¹¹⁶ POLANSKÝ, Jiří, 2015. Odškodňuje stát neoprávněnou vazbu, výkon trestu a neoprávněné trestní stíhání dost vysoko a rychle? In: *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/odskodnuje-stat-neopravenou-vazbu-vykon-trestu-a-neopravnene-trestni-stihani-dost-vysoko-a-rychle-98503.html>

¹¹⁷ např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pak o občanských a politických právech, Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

¹¹⁸ MAREČKOVÁ, Jana, 2004, op. cit. s. 279.

Prvním mechanismem je kontrola a řešení stížností samotnými orgány Vězeňské služby ČR. Avšak vzhledem k tomu, že se jedná o kontrolu vnitřní, která je prováděna orgány funkčně a organizačně začleněnými do stejné struktury jako kontrolované osoby, nelze, dle mého názoru, hovořit v tomto případě o dostatečné kontrole.

Druhým mechanismem je kontrola ze strany státního zastupitelství, která vychází ze zákona o státním zastupitelství,¹¹⁹ Úpravou dozorové činnosti se dále detailněji zabývá Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce.¹²⁰ Dozor nad dodržováním právních předpisů provádí státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se trest nebo vazba vykonává. Základními metodami výkonu dozoru je prověrka nebo šetření. Prověrka probíhá pravidelně, nejméně jednou za tři měsíce. Šetření pak probíhá na základě podnětu, žádosti, či stížnosti. Výhodou je, že toto podání je možné učinit anonymně. Zjistí-li státní zástupce porušení právních předpisů, vydá příkaz, který by měl být vyhotoven písemně. V naléhavých případech však může mít ústní formu. Tento příkaz má však nezastupitelnou roli, vzhledem k tomu, že má Vězeňská služba povinnost takový příkaz ve stanovené lhůtě splnit, a to bez možnosti odvolání. Další významné oprávnění státního zástupce je, že může nařídit okamžité propuštění osoby, která je držena nezákonně. Nevýhodu tohoto institutu spatřuji především v tom, že státní zastupitelství je začleněno v rezortu Ministerstva spravedlnosti, a proto nelze ani tuto kontrolu považovat za vnější a nezávislou.

Třetím mechanismem je činnost Veřejného ochránce práv, který jedná na základě individuálních podnětů a zároveň provádí systematické návštěvy. Za velmi pozitivní považuji to, že Veřejný ochránce práv neposuzuje pouze soulad s právními předpisy, ale zabývá se i celkovou vhodností a účelností postupů Vězeňské služby a může se tak zabývat i projevy arogance, svévole či necitlivosti. Zároveň se jedná o nezávislý orgán, který za svou činnost odpovídá zákonodárné moci, ale není nikomu podřízený. Nespornou výhodou prošetřování Veřejným ochráncem práv tedy je, že naplňuje požadavky neformálnosti, otevřenosti, nebyrokratičnosti a rychlosti. Naopak, jistou nevýhodou může být, že není vybaven žádnou sankční pravomocí a má k dispozici pouze doporučení, připomínky nebo návrhy bez faktické možnosti jejich

---

¹¹⁹ Ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství

¹²⁰ Pokyn č. 10/2012, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda

vynucení.¹²¹ Je však nutné dodat, že přestože nemá sankční pravomoc k vynucení svých zjištění, Veřejný ochránce práv požívá respektu ostatních institucí.

Domnívám se tedy, že v situaci, kdy dojde k porušení nebo ohrožení základních práv osob ve výkonu vazby, považuji za zcela zásadní možnost dobrat se včasné a efektivní nápravy. V případě, že dochází ke špatnému zacházení s osobou, u které nebyla vina pravomocně prokázána, pomoc nepřichází, může to mít pro takovou osobu nedozírné a těžko napravitelné následky.

---

¹²¹ LUKÁŠOVÁ, Marcela, 2017. Činnost veřejného ochránce práv a státního zástupce při ochraně práv vězňených osob. Právní rozhledy. (4), 10, s. 136.

6 Řízení ve věcech mladistvých

Právní úprava vazby ve věcech mladistvých je zakotvena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., který je ve vztahu k TŘ lex specialis, a to znamená, že nestanoví-li tento zákon něco jiného, postupuje se dle TŘ. Pro účely této práce se mladistvým rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok věku. Trestní odpovědnost u mladistvých nastává v den, který následuje po dni patnáctých narozenin a mladistvým je osoba ještě v den svých osmnáctých narozenin. Tento zákon provází princip tzv. restorativní justice, kdy se má usilovat především o obnovu trestným činem narušených vztahů. Hlavním cílem tedy není represe.

Tuto speciální úpravu lze spatřovat např. ve zvláštních zásadách spočívajících, mimo jiné, v ochraně soukromí a osobnosti mladistvého a rychlosti řízení, ale i ve zvláštním přístupu k projednávání trestních věcí mladistvých a spoluprací s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Proto je nezbytné postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby mladistvého, proti níž se řízení vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena požadovaná odpovědnost.¹²²

V první části se tedy zaměřím na nejdůležitější rozdíly v právní úpravě vazby mladistvých, a poté se pokusím nastínit problémy, které s takovou vazbou souvisejí.

6.1 Právní úprava

Vzhledem k tomu, že vzetí do vazby a hlavně samotný pobyt ve vazbě má pro mladistvé velmi nepříznivý vliv, vazba by proto měla být zcela výjimečným opatřením. Z tohoto důvodu považuji za zásadní zdůraznění zásady subsidiarity a zdrženlivosti, která je upravena v § 46 odst. 1 TŘ. Zde je stanoveno, že mladistvý může být vzat do

---

¹²² MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL, 2007. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 740.

vazby jediné tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Dle tohoto ustanovení by tedy v první řadě mělo dojít k využití náhradních opatření. Mimo náhradní opatření v obecné úpravě lze použít i speciální náhradní opatření, a to umístění v péči důvěryhodné osoby.

Dalším podstatným rozdílem oproti obecné úpravě je omezení délky trvání vazby u mladistvého. Toto omezení spočívá v tom, že vazba nemůže trvat déle než dva měsíce. Po uplynutí této doby může být výjimečně prodloužena o další dva měsíce. V situaci, kdy je mladistvý stíhán pro zvlášť závažné provinění, může vazba trvat až šest měsíců a ve výjimečném případě ji lze prodloužit o dalších šest měsíců. Prodloužení je možné pouze za splnění dalších podmínek, které spočívají v tom, že nebylo možné, pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů, trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelů trestního stíhání. K prodlužování může však dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem.¹²³ Maximální délka trvání vazby v případě mladistvých je tedy šest, resp. osmnáct měsíců v případě zvlášť závažného provinění.

V neposlední řadě je nutné dodat, že odlišnosti se týkají i způsobu rozhodování o dalším trvání vazby. O prodlužování vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce. Ve stádiu soudního řízení o prodloužení vazby rozhoduje soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu, který je příslušný věc projednávat.

Tak jako v případě dospělých vazebně vězněných, musí docházet k pravidelnému přezkumu toho, zda důvody vazby trvají. Pominou-li tyto důvody, musí být mladistvý okamžitě propuštěn na svobodu. Pokud tyto důvody i nadále existují, je nutné dále zjišťovat, zda nelze vazbu nahradit jiným opatřením.

Jak již bylo uvedeno výše, ZSVM mimo obecnou úpravu navíc zakotvuje specifické opatření, a to umístění v péči důvěryhodné osoby,¹²⁴ které je možné použít i v případě koluzní vazby.¹²⁵

---

¹²³ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 335.

¹²⁴ Ustanovení § 50 ZSVM

¹²⁵ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 337.

6.2 Problémy vazby ve věcech mladistvých

S vazbou mladistvých osob jsou spojeny podobné problémy, které provází vazbu dospělých. Tuto podobnost je možné spatřovat např. v tom, že mladiství trpí psychickými problémy, zdravotními obtížemi a čelí složitému uplatňování v pracovním životě. I přes tuto podobnost lze nalézt specifika, která jsou dána věkem a nevyzrálostí mladistvých. Z tohoto důvodu se zaměřím na problémy, které s sebou vazba mladistvých osob přináší. Speciální problémy mladistvých si žádají i speciální řešení, které se pokusím nastínit na konci této kapitoly.

1. Vazba zvyšuje pravděpodobnost recidivy

Dle některých studií bylo prokázáno, že vazba u mladistvých zvyšuje pravděpodobnost páchaní trestné činnosti v budoucnu, tj. recidivu.¹²⁶ Přestože jsou mladiství ve vazbě umístění odděleně od dospělých, dochází k jejich kumulaci, a proto důvodem pro takové závěry je dle mého názoru především to, že shromažďování mladistvých, kteří za sebou již mají delikventní jednání, na jednom místě, může negativně ovlivnit jejich chování, a tak zvýšit šance na páchaní trestné činnosti v budoucnu. Dalším důvodem je to, že vazba může zpomalit nebo zcela narušit vývoj mladistvého, a tím zabránit tomu, aby mohl mladistvý tzv. vyrůst z delikventního chování. Je nepochybné, že s věkem zraje osobnost člověka. V případě, že je mladistvý umístěn do vazby, a to i na relativně krátkou dobu, není mu dána šance, aby jeho osobnost dozrála a pochopil tak závažnost svého jednání.

2. Vazba negativně ovlivňuje psychické i fyzické zdraví mladistvých

V České republice je obecně známo, že vazební věznice jsou přeplněné. Není tedy překvapením, že na psychiku mladistvého značně působí prostorové omezení, relativně málo slunečního světla a pohybu na čerstvém vzduchu, změna stravování a odloučení od osob blízkých.¹²⁷ Takové prostředí má jednoznačně negativní důsledky na zdraví mladistvých. Tento problém se projevuje zejména u mladistvých, kteří již trpí některými poruchami chování a ve vazbě se tyto projevy zhoršují. Zároveň může takové prostředí přispívat ke vzniku depresí a sebevražedným sklonům. Jak již bylo uvedeno

---

¹²⁶ HOLMAN, Barry a Jason ZIEDENBERG. The Dangers of Detention: The Impact of Increasing Youth in Detention and Other Secure Facilities. 1. Justice Policy Institute, 2006, s. 4.

¹²⁷ ZEMAN, Pavel, 2010. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-100-4, s. 26.

výše, nevyzrállost osoby mladistvého může podpořit tyto sklony a vést k nevratnému poškození zdraví.

3. Vazba závažným způsobem ovlivňuje vzdělání mladistvých a jejich pracovní uplatnění

Dalším palčivým problémem v případě mladistvých je, že přeruší jejich vzdělávání v řádném vzdělávacím procesu. Zároveň mohou mít problémy s návratem do vzdělávacího systému, jakmile jsou propuštěni.

Je také prokázáno, že mladiství, kteří se již nevrátí do vzdělávacího systému po propuštění z vazby, čelí těžšímu uplatnění v pracovním životě, horšímu zdraví a vydělávají mnohem méně, než ti, kteří se do vzdělávacího systému vrátí a školu dokončí.¹²⁸ Je tedy nepochybné, že vazba ovlivňuje i potencionální pracovní příležitosti mladistvých.

Dle mého názoru by tedy umístěním mladistvého ve vazbě v souladu se stávající právní úpravou mělo být tím nejkrajnějším a nejuvýjimečnějším řešením. Zároveň považuji za správný názor, že by namísto vazby měla být široce využívána náhradní zajišťovací opatření a v případě, že byl mladistvý vzat do vazby, je nutné písemné odůvodnění takového postupu, s uvedením důvodů, proč nebylo v konkrétní věci užito alternativy k vazbě.¹²⁹

Z pohledu *de lege ferenda* by bylo možné uvažovat o nových institutech jako vazba v domácím prostředí, tak, aby bylo možné využít pozitivního působení rodiny a okolí. Fyzické i emocionální oddělení mladistvých od jejich rodiny a sociálního prostředí má, dle mého názoru, závažné důsledky, protože právě rodina a komunita mladistvých jsou ti, kteří se nejvíce podílejí na pozitivním působení, návratu a správné resocializaci mladistvých.

Zároveň považuji za nutné jednotně upravit způsob vzdělávání mladistvých umístěných ve vazebních věznicích. V situaci, kdy může být mladistvý umístěn ve vazbě až na osmnáct měsíců, je nepochybné, že vzdělávací proces je narušen, ne-li zcela přerušen. Ke zmírnění těchto důsledků vazby by tedy mohl pomoci koncepční způsob

---

¹²⁸ HOLMAN, Barry a Jason ZIEDENBERG, 2006, op. cit. s. 9.

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří, 2016. Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb., op. cit. s. 334.

vzdělávání mladistvých, který by zohledňoval specifické požadavky jednotlivých mladistvých.

7 Návrhy de lege ferenda

Jak již bylo uvedeno výše, při uplatňování vazby je nezbytné dbát dodržování zásady přiměřenosti a zdrženlivosti a postupovat v souladu s ostatními zásadami, které byly zmíněny v úvodu této práce. V souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti by tedy mělo být voleno opatření, které nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, ale zároveň nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod obviněného.¹³⁰

Současný trestní řád, přestože byl téměř stokrát novelizován, je platný a účinný přes padesát let. Z tohoto důvodu, již několik let probíhá v odborných kruzích diskuse na téma nového trestního řádu, který by refleктоval nový trestní zákoník, judikaturu a v neposlední řadě, společenské poměry, které se bezpochyby za posledních padesát let podstatným způsobem změnily. Od roku 1993 do současnosti byly vládě České republiky předloženy věcné záměry zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), a to v letech 1999, 2004 a 2008, a na ně navazující Východiska a principy nového trestního řádu v roce 2015.¹³¹ Přesto se zdá, že se v dohledné době rekodifikace trestního práva procesního nedočkáme.

Proto se v této části pokusím navrhnout řešení některých z výše popsaných problémů, tak aby právní úprava odpovídala realitě a zároveň naplňovala požadavky, které jsou kladeny ústavním pořádkem České republiky a mezinárodními smlouvami, které jsou pro nás závazné. Zároveň mohou tyto podněty sloužit při přípravě nového trestního řádu a jako podněty k diskusi týkající se ideální právní úpravy.

7.1 Alternativy za vazbu

Jak vyplývá z dotazníkového šetření, které bylo provedeno mezi soudci, státními zástupci a probačními úředníky, jako vhodné řešení se jeví doplnění alternativ za vazbu o elektronické sledování.¹³² S tímto institutem počítá i věcný návrh nového trestního

---

¹³⁰ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL, 2007, op. cit. s. 311.

¹³¹ Informace k rekodifikaci trestního řádu, 2016. In: Úřad vlády České republiky [online]. [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-k-rekodifikaci-trestniho-radu--149685/>

¹³² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI, 2011. op. cit.

řádu. Elektronickým sledováním je myšleno monitorování obviněného prostřednictvím elektronického náramku, který je tato osoba povinna mít připevněn na těle.¹³³ Tento institut předpokládá, že se obviněný omezí na pohyb pouze v oblasti svého bydliště, popř. pracoviště a v případě mladistvého na prostory školského či výchovného ústavu, a bude tak navazovat na alternativní trest domácího vězení. Za pozitivní považují to, že by sice došlo k omezení pohybu obviněného na minimum, nedošlo by však k tak velkému zásahu do práva na osobní svobodu, jako v případě umístění ve vazební věznici. Zároveň je nutné vyzdvihnout nespornou výhodu, která spočívá v tom, že elektronická kontrola dává obviněnému možnost naučit se či pokračovat v pravidelném denním režimu a zároveň nedochází k narušení sociálních vazeb.

Jako objektivní se zdá požadavek na souhlas osoby, která s obviněným sdílí domácnost, neboť elektronickým sledováním dojde k narušení práva takové osoby na nedotknutelnost obydlí.¹³⁴

Za negativum tohoto institutu by někdo mohl považovat jeho finanční nákladnost, kterou lze očekávat při zavádění do praxe. Dle mého názoru by ji však bylo možné řešit peněžitým příspěvkem od obviněného. Vzhledem k tomu, že by si obviněný, ač monitorovaný, ale na svobodě, mohl zajistit finanční prostředky prací, je reálné, že by disponoval financemi na takový příspěvek. Tento příspěvek by byl samozřejmě v případě pozdějšího zprošťujícího rozsudku navrácen. Naopak, vezmeme-li v úvahu náklady na klasickou vazbu ve vazební věznici a náklady na elektronické sledování (bez ohledu na vstupní investice ze státního rozpočtu související se zavedením institutu), jsou dle mého názoru nepoměrně nižší.

Proto se domnívám, že by zavedení elektronického sledování bylo jednak vhodným samostatným opatřením nahrazujícím vazbu, ale mohlo by také sloužit jako kontrola plnění podmínek uložených v rámci již existujících institutů. Zároveň se toto řešení jeví jako mírnější prostředek omezení osobní svobody. Dle mého názoru takové alternativní opatření zde postrádáme, a proto bych návrh Ministerstva spravedlnosti, které nad tímto krokem uvažuje, podpořila.

---

¹³³ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) [online], 2008. [cit. 2017-05-22].

Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>, s. 51.

¹³⁴ ŠČERBA, Filip, 2009. Právní úprava nových alternativních trestů. Bulletin advokacie. (10), s. 86.

7.2 Důsledné dodržování práva být slyšen

Přestože zakotvením institutu vazebního zasedání v trestním řádu byly vyslyšeny mnohé výtky ze strany ESLP v souvislosti s právem být slyšen, stále právní úpravě existují nedostatky. Pochybnosti, které ve mně právní úprava vyvolává, se týkají zejména případů, za kterých není třeba vazebního zasedání konat, které jsou upraveny v § 73d odst. 3 TR. V případě, že důvodem pro nekonání vazebního zasedání je zdravotní stav obviněného, nabízí se alternativy, které budou i nadále zajišťovat osobní slyšení obviněného. Takovou alternativou by dle mého názoru mohlo být zakotvení mechanismu, který zajistí přítomnost soudce ve vazební věznici nebo nemocnici tím, že se za obviněným vypraví, a tak provede osobní slyšení v místě, kde se obviněný nachází. Takovým opatřením by bylo, dle mého názoru, zajištěno právo být slyšen i v případě, že by to jinak zdravotní stav obviněného neumožňoval, přestože je bezpochyby obviněný v takové situaci více zranitelný.

Dle mého názoru je totiž osobní slyšení zásadní v případě, že o něj obviněný požádal, protože pouze on sám je nejlépe schopen se vyjádřit ke všem okolnostem. Zároveň může soudce při osobním slyšení obviněného lépe posoudit věrohodnost a pravdivost tvrzených skutečností, než v případě pouhého čtení spisu.

V neposlední řadě může pouze osoba, o jejíž vazbě se má rozhodnout, vylíčit nejen důvody pro propuštění z vazby, ale také se vyjádřit k podmínkám ve vazební věznici. Za zvážení tedy stojí obligatorní dotazování soudce na podmínky ve vazbě, v případě podání relevantní stížnosti obviněným. Další alternativou, jak zjistit informace týkající se podmínek ve vazbě, by bylo povinné periodické osobní slyšení obviněného.

Po pečlivém uvážení výše uvedeného, nelze než uzavřít, že je nutné trvat na důsledném dodržování práva být slyšen a úloha osobního slyšení by neměla být za žádných okolností podceňována.

7.3 Diferenciace

Přestože ZVV stanoví, že při umístování obviněných do cel musí věznice dbát na to, aby byl dodržen účel vazby a aby nedocházelo k mravnímu nebo jinému ohrožení obviněných,¹³⁵ realita dle mého názoru často neodpovídá tomuto požadavku.

Proto by mohlo být dalším koncepčním řešením některých z výše uvedených problémů, zejména týkající základních lidských práv obviněných, důsledné oddělení výkonu vazby od výkonu trestu odnětí svobody. Věřím tomu, že takové odlišení osob ve vazbě by dovolilo upravit jejich zázemí i režim lépe v porovnání s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody tak, aby byla v souladu s jejich právy.

Zároveň nelze než doporučit další oddělení osob v rámci výkonu vazby, a to dle rizikovitosti útěku z věznice a dle jednotlivých vazebních důvodů, protože každý vazební důvod bezpochyby vyžaduje jiný režim.

---

¹³⁵ Ustanovení § 6 odst. 1 ZVV

8 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo po obecném a teoretickém výkladu k vazbě popsat nejpálčivější problémy, které s institutem vazby souvisí a následně navrhnout doporučení pro změnu právní úpravy. Tato diplomová práce je zejména zaměřena na problémy institutu vazby, které s sebou přináší jednak samotná právní úprava, a jednak problémy, které přináší aplikační praxe.

Po posouzení samotného institutu vazby jsem dospěla k závěru, že není žádných pochyb o tom, že k úspěšnému provedení trestního řízení je nezbytné zajištění přítomnosti osob i věcí důležitých pro trestní řízení. Vazba, jako prostředek sloužící k zabezpečení přítomnosti osoby, proti níž se řízení vede, je nezbytným prostředkem k dosažení účelu trestního řízení tím, že zamezuje útěku obviněného, ztrátě nebo ovlivnění důkazů či pokračování v trestné činnosti nebo jejímu opakování. Na druhé straně má závažné důsledky pro osobu, u které se presumuje, že je nevinná. Tyto důsledky mají závažný dopad na její osobní svobodu, ale i na další základní práva, rodinný a sociální život.

Posun v právní úpravě poukazuje na neustálý vývoj vazebního práva, který se snaží reflektovat změny v judikatuře i ve společenských vztazích. S ohledem na tento vývoj je na místě pozitivně ohodnotit fakt, že od roku 2001 dochází k souvislému snižování počtu vazebně vězněných osob.¹³⁶

Z hlediska problémů souvisejících právní úpravou, je po důkladné analýze materiálního vazebního práva, dle mého názoru, legitimní po zákonodárci požadovat zejména precizní definování podmínek vazby s ohledem na zásady zdrženlivosti a přiměřenosti, subsidiaritu a fakultativnost vazby. Mezi tyto podmínky lze zařadit jednoznačný výčet vazebních důvodů, zejména s ohledem na vývoj judikatury a nový trestní zákoník, které současný TŘ v tomto ohledu prozatím nereflekoval. Dále je na místě požadovat doplnění opatření nahrazující vazbu, která by odpovídala společenskému i technickému pokroku. V souvislosti s formálním vazebním právem je,

---

¹³⁶ Bradáčová: Počet vazebně stíhaných od roku 2001 souvisle klesá Zdroj: http://www.denik.cz/z_domova/bradacova-pocet-vazebne-stihanych-od-roku-2001-souvisle-klesa-20140105.html, 2014. In: *Denik.cz* [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/bradacova-pocet-vazebne-stihanych-od-roku-2001-souvisle-klesa-20140105.html

z mého pohledu, nejproblematictější učinit jednoznačný závěr o hranicích délky vazby, a to z toho důvodu, že trvání vazby závisí na individuálních okolnostech případu. Hodnocení přiměřenosti délky vazby je zároveň spjato s trváním důvodů vazby, a proto je nutné bezvýhradně trvat na jejich přezkumu.

Za nejpalčivější problémy, které institut vazby provází v aplikační praxi, považují rozpor se zásadou presumpce nevinny a zásahy do základních práv a svobod obviněného, zejména do práva nebýt podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, práva na ochranu zdraví a zachování lidské důstojnosti. Dalším popsaným problémem je problematika práva být slyšen, která přes svůj významný vývoj, který znamenal posílení práv obviněného, stále obsahuje problematická ustanovení. Zejména se jedná o ustanovení upravující případy, kdy není nutné konat vazební zasedání. Se dvěma z těchto důvodů, tak jak jsou upraveny v TR, se nelze ztotožnit a nelze než doporučit změnu právní úpravy. Jedná se o situace, kdy se vazebního zasedání obviněný odmítl účastnit a v případě špatného zdravotního stavu obviněného. Dále byl popsán institut náhrady škody, který je velmi problematický, zejména v případě nemajetkové újmy. Jako poslední je popsána problematika kontrolních mechanismů, která má zajišťovat a zabraňovat špatnému zacházení s osobami omezenými na svobodě. V této souvislosti je nutné trvat na efektivním nastavení těchto mechanismů, zejména s ohledem na čas.

Po stručném nastínění odlišností právní úpravy v řízení ve věcech mladistvých se ukázalo, že vazba mladistvých s sebou přináší specifické problémy. Mezi tyto problémy lze zařadit zvýšenou pravděpodobnost recidivy, negativní ovlivnění zdravotního stavu mladistvých a v neposlední řadě ztížení vzdělávání a pracovního uplatnění. V tomto ohledu je nezbytné trvat na požadavku použití vazby v případě mladistvých jako zcela krajního opatření a lze doporučit zavedení speciálního náhradního opatření.

Závěrem této práce byly učiněny návrhy de lege ferenda, které přinášejí odpovědi, jak upravit stávající právní úpravu tak, aby reflektovala výše popsané problémy. V souvislosti s opatřeními, která nahrazují vazbu, bylo doporučeno uzákonění nového opatření, a to elektronické sledování. Toto opatření by, dle mého názoru, znamenalo menší zásah do osobní svobody obviněného a zároveň by mělo příznivý dopad na státní rozpočet. Dalším doporučením je zajistit důsledné dodržování práva být slyšen v případě, kdy důvodem pro nekonání vazebního zasedání je špatný

zdravotní stav obviněného. Poslední návrh se týká diferenciacie osob ve vazebních věznicích, která by měla vést ke zlepšení postavení osob tam umíst'ovaných.

Souhlasím se zásadou, že v trestním řízení se má postupovat s co největším urychlením, ale pravdou zůstává, že ani při nejlepší vůli orgánů činných v trestním řízení, nelze výsledky očekávat okamžitě. Dle mého názoru by s řešením většiny z výše popsaných problémů týkajících se vazby jednoznačně pomohlo přijetí dlouho diskutovaného nového trestního řádu, který by uvedl do souladu požadavky, které jsou na změnu právní úpravy kladeny, při současném respektu k právům vazebně stíhaných osob.

9 Seznam zkratek

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ze dne 16. 12. 1992 Listina základních práv a svobod
OdpŠk	Zákon č. 82/1998 Sb., ze dne 17. 3. 1998 o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
TŘ	Zákon č. 41/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961 o trestním řízení soudním
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. 1. 2009 trestní zákoník
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ze dne 16. 12. 1992 Ústava České republiky
ÚS	Ústavní soud
ZVTOS	Zákon č. 169/1999 Sb., ze dne 30. 6. 1999 o výkonu trestu odnětí svobody
ZVV	Zákon č. 293/1993 Sb., ze dne 10. 11. 1993 o výkonu vazby
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., ze dne 25. 6. 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

10 Použité prameny a literatura

10.1 Literatura a komentáře

- ČAPEK, Jan, 1995. *Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva: přehled judikatury a nejzávažnějších případů. Vzory podání.* Praha: Linde. ISBN 80-856-4764-8.
- GRÍVNA, Tomáš, 2016. *Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-593-7.
- JELÍNEK, Jiří, 2016. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.10.2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2016 Sb. 4.* Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, Jiří, 2016. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. 6.* Praha: Leges. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9.
- KLÍMA, Karel, 2009. *Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal Bobek, 2012. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář.* Praha: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3.
- MANDÁK, Václav, 1975. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení.* Praha: Orbis. ISBN 508-21-856.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid, 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie.* Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
- MOTEJL, Otakar, 2010. *Vězeňství.* Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-606-6.
- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL, 2007. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3., přeprac. a dopl. vyd.* Praha: C.H. Beck. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
- REPÍK, Bohumil, 2002. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo.* Praha: Orac. Výběrové texty. ISBN 80-861-9957-6.
- RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ, 2004. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C.H. Beck. Právní instituty. ISBN 80-717-9817-7.
- VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GRÍVNA, 2008. *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy).* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. ISBN 978-80-87146-13-2.
- VANTUCH, Pavel, 2010. *Obhajoba obviněného. 3., dopl. a přeprac. vyd.* Praha: C.H. Beck. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9.
- VOJTEK, Petr, 2012. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář. 3. vyd.* V Praze: C.H. Beck. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-427-8.

- ŠÁMAL, Pavel, 2013. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA, 2013. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.
- ZEMAN, Pavel, 2010. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-100-4.

10.2 Články

- HANUŠ, Libor, 2004. Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby. *Právní rozhledy*. (11).
- HERCZEG, Jiří, 2005. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*. (10), 15-19.
- KRÁL, Vladimír, 2001. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*. (11-12), 6.
- LUKÁŠOVÁ, Marcela, 2017. Činnost veřejného ochránce práv a státního zástupce při ochraně práv vězňů. *Právní rozhledy*. (4), 10.
- MANDÁK, Václav, 1996. Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie*. (6-7).
- MAREČKOVÁ, Jana, 2004. Kontrolní mechanismy dodržování práv vězňů. *Trestněprávní revue*. (9), 2.
- PÁCAL, Jiří, 2005. Zkušenosti soudů ČR s aplikací novely TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *Právní zpravodaj*. 6.
- POLANSKÝ, Jiří, 2015. Odškodňuje stát neoprávněnou vazbu, výkon trestu a neoprávněné trestní stíhání dost vysoko a rychle? In: *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/odškodnuje-stat-neopravenou-vazbu-vykon-trestu-a-neopravnene-trestni-stihani-dost-vysoko-a-rychle-98503.html>
- ŠČERBA, Filip, 2009. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. (10).
- TERYNGEL, Jiří, Pavel KUČERA a Stanislav RIZMAN, 1996. K rekonstrukci trestního řádu. *Trestní právo*. (1).
- VICHEREK, Roman, 2012. Koluzní důvod vazby. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>.
- VICHEREK, Roman, 2014. Výše trestu jako jediný důvod vazby útekové. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>.
- ZEMAN, Petr, Eva BIEDERMANOVÁ, Simona DIBLÍKOVÁ, Jakub HOLAS a Jiří VLACH, 2011. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*. 2011(5).

10.3 Právní předpisy a jiné dokumenty

Evropská úmluva o ochraně lidských práv ze dne 4. 11. 1950

Zákon č. 141/1961 Sb., ze dne 29. 11. 1961 o trestním řízení soudním

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ze dne 16. 12. 1992 Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 283/1993 Sb., ze dne 9. 11. 1993 o státním zastupitelství

Zákon č. 293/1993 Sb., ze dne 10. 11. 1993 o výkonu vazby

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., ze dne 21. 4. 1994, kterou se vydává řád výkonu vazby

Zákon č. 82/1998 Sb., ze dne 17. 3. 1998 o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Zákon č. 169/1999 Sb., ze dne 30. 6. 1999 o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 349/1999 Sb., ze dne 8. 12. 1999 o Veřejném ochránci práv

Zákon č. 218/2003 Sb., ze dne 25. 6. 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. 1. 2009 trestní zákoník

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2012, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda

10.4 Cizojazyčné zdroje

HOLMAN, Barry a Jason ZIEDENBERG. The Dangers of Detention: The Impact of Increasing Youth in Detention and Other Secure Facilities. 1. Justice Policy Institute, 2006.

10.5 Judikatura českých soudů

Usnesení Nejvyššího soudu v Bratislave sp. zn. To 6/91 ze dne 8. 2. 1992

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 To 251/93 ze dne 28. 12. 1993

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 62/96 ze dne 12. 9. 1996

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 432/01 ze dne 17. 1. 2002

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 24/03 ze dne 20. 5. 2003

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 558/03 ze dne 30. 6. 2003

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 573/02 ze dne 23. 3. 2004

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 781/04 ze dne 13. 12. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. 5. 2006

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 74/06 ze dne 30. 10. 2006

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20. 4. 2010

Usnesení kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/10 ze dne 13. 4. 2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 3916/08 ze dne 11. 5. 2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2357/10 ze dne 11. 1. 2012

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tvo 9/12 ze dne 10. 5. 2012

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. 1. 2014

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 515/14 ze dne 15. 4. 2014

10.6 Judikatura ESLP

Rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998 ve věci Assenov a spol. v. Bulharsko, stížnost č. 24760/94. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58261>

Rozsudek ESLP ze dne 25. 3. 1999 ve věci Nikolova v. Bulharsko, stížnost č. 31195/96. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58228>

Rozhodnutí ESLP ze dne 10. 10. 2000 ve věci Grauzinis v. Litva, stížnost č. 00037975/97. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58854>

Rozhodnutí ESLP ze dne 19. 10. 2000 ve věci Wloch v. Polsko, stížnost č. 27785/95. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58893>

Rozhodnutí ESLP ze dne 9. 1. 2001 ve věci Kawka v. Polsko, stížnost č. 25874/94. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59112>

Rozsudek ESLP ze dne 25. 1. 2005 ve věci Singh v. Česká republika, stížnost č. 60538/00. In: HUDOC [online]. European Court of Human Rights. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167834>

10.7 Ostatní

VĚŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva z návštěv vazebních věznic. 2010 [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, [cit. 2017-05-28]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2010/Vazebni_veznice_2010.pdf

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI, *Odpovědi České republiky na otázky položené Evropskou komisí v Zelené knize o uplatňování právních předpisů EU souvisejících s trestním soudnictvím v oblasti zadržení* [online], 2011. (1299148), [cit. 2017-05-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/criminal/opinion/files/110510/cz_ministry_of_justice_reponse_cs.pdf

Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) [online], 2008. [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

Informace k rekonstrukci trestního řádu, 2016. In: Úřad vlády České republiky [online]. [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-k-rekonstrukci-trestniho-radu--149685/>

Bradáčová: Počet vazebně stíhaných od roku 2001 souvisle klesá
Zdroj: http://www.denik.cz/z_domova/bradacova-pocet-vazebne-stihanych-od-roku-2001-souvisle-klesa-20140105.html, 2014. In: *Denik.cz* [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/bradacova-pocet-vazebne-stihanych-od-roku-2001-souvisle-klesa-20140105.html

11 Abstrakt – Problémy institutu vazby

Tématem této diplomové práce jsou problémy institutu vazby. Institut vazby lze popsat, jako zajišťovací institut trestního práva procesního, významně zasahující do práva na osobní svobodu jednotlivce, který se dostává do rozporu i s jinými základními lidskými právy.

Vzhledem k těmto zásahům do základních práv, není překvapením, že tento institut je velmi často diskutovaným a citlivým tématem a bývá opakovaně předmětem sporů, kterými se zabývá jak Ústavní soud České republiky, tak soudy na mezinárodní úrovni. Tato práce je rozdělena do šesti částí, kdy první část se věnuje samotnému popisu institutu vazby a zásadám, které tento institut provází.

Druhá část se ve stručnosti zabývá historickým vývojem vazby na území České republiky od roku 1961, kdy došlo k přijetí nového trestního řádu. Přitom je kladen důraz na novely č. 265/2001 Sb., a č. 459/2011 Sb., které znamenaly výraznou změnu v právní úpravě institutu vazby.

Třetí část se zaměřuje na stávající právní úpravu s ohledem na judikaturu českých i mezinárodních soudů. V části materiální vazební právo jsou detailněji rozebrány základní důvody vazby, instituty trestního práva nahrazující vazbu a snaží se vyzdvihnout problémy, které s jednotlivými instituty souvisejí. Dále se v části formální vazební právo, mimo jiné, zaměřuje na rozhodování o vazbě a vazební lhůty.

Čtvrtá část je věnována pěti, dle mého názoru, zásadním problémům, které institut vazby provází. Jedná se o: zásadu presumpce nevinoty, základní lidská práva vězňů, právo být slyšen, institut náhrady škody a kontrolní mechanismy.

Předposlední část pojednává o řízení ve věcech mladistvých, zejména s ohledem na odlišnosti od obecné právní úpravy, které jsou obsaženy ve speciálním zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Zároveň naznačuje i specifické problémy, které jsou spojeny s vazbou mladistvých osob.

Závěrečná část je věnována návrhům na změnu právní úpravy s ohledem na výše popsané problémy.

12 Abstract – The issue of pre-trial detention in criminal procedure

The topic of this diploma thesis is the issue of pre-trial detention in criminal procedure. The institute can be described as a securing institute of criminal procedural law that significantly affects the right to personal freedom of the individual, which conflicts with other human rights.

In light of these violations of fundamental rights, it is not surprising that the institute is often discussed and is thus a sensitive topic. It is therefore often the subject of disputes, which are held in front of the Constitutional Court of the Czech Republic and other international courts.

This thesis is divided into six chapters, wherein, the first part deals with the description of the institute of pre-trial detention itself, and discusses the principles that are related to it.

The second chapter briefly describes the historical development of the institute of pre-trial detention on the territory of the Czech Republic since 1961, when the new Criminal Procedure Code was adopted. It emphasises the amendments No. 265/2001 Coll., and No. 459/2011 Coll., which both brought a significant change in the legal system of pre-trial detention.

The third chapter focuses on the existing legislation based on case law in the Czech Republic and international courts. This chapter, among other things, discusses the elemental reasons for detention and the criminal law institutes replacing the pre-trial detention, while attempting to highlight the problems associated with the individual institutes. Furthermore, with regard to formal detention, among other things, it focuses on the decision-making process and pre-trial detention time limits.

The fourth part is devoted to analysing what I consider to be: the fundamental problems that accompanies the pre-trial detention; presumption of innocence; the fundamental human rights of the prisoners; the right to be heard; compensation in case of unlawful detention; and institutes set up to control the system.

The penultimate chapter deals with juvenile proceedings, especially with regard to the differences from the general rules, contained in the special law on juvenile justice. Meanwhile, this further suggests specific problems that are linked to juvenile delinquency.

The final chapter provides suggestions and recommendations for amending the legal regulation in light of the problems previously described.

Klíčová slova

Vazba

Trestní právo procesní

Právo být slyšen

Key words

Pre-trial detention

Criminal procedural law

Right to be heard